Dordrecht Monumentenstad

Meer dan duizend monumenten, een bewogen handelsverleden en een rijke verzameling aan verhalen en legendes; in de historische binnenstad lijkt soms de geschiedenis te herleven. Tot op de dag van vandaag zijn, onder andere in de vele monumenten, duidelijk sporen terug te vinden van de gloriejaren waar de stad in de middeleeuwen in verkeerde.

STAPELRECHT

Dordrecht kreeg in 1220 als eerste stadsrechten en is daarmee de oudste stad van Holland. In 1299 kreeg de stad stapelrecht. Het recht hield in dat goederen die via een stad werden vervoerd, eerst in de stad moesten worden opgeslagen en daar te koop werden aangeboden, vaak met verplichte tussenkomst van een lokale handelaar. Dordrecht was de eerste stad van Holland die dit belangrijke recht verkreeg. Door haar strategische ligging ontwikkelde Dordrecht zich tot een belangrijke handelsplaats voor onder andere wijn, hout, suiker en graan. Dit is in Dordrecht terug te zien in de karakteristieke binnenhavens waaraan de vele pakhuizen stonden die dienden als opslagplaats voor deze handelswaren. De Nieuwe Haven, Wolwevershaven en Bomhaven herinneren nog altijd aan die tijd. Langs de havens zijn de belangrijke overslaggoederen van destijds nog duidelijk terug te vinden, zoals de namen Wijnstraat en Wijnhaven verraden. Aan de Pottenkade, naast de Grote Kerk, verkochten pottenbakkers hun aardewerken koopwaar.

DORDTSE MUNT

Om zich als graafschap te profileren tegen met name Vlaanderen en Brabant, was Dordrecht in 1368 de logische stad die het privilege kreeg om Hollandse Munten te slaan. In de eeuwen daarna bloeide de muntproductie en werd tot 1806 de Munt van Holland geslagen. Ondanks het karige loon en het zware werk in het munthuis was een erfmuntersplaats een begeerde baan. De munters hadden namelijk allerlei voorrechten zoals vrijstelling van wachtdiensten en tolvrijheid. Bovendien hoefden zij geen accijns te betalen op wijn, bier, brood en vlees. Vaak werd het werk echter niet door deze erfmunters gedaan, maar hadden zij een knaap in dienst die voor een sober loon hun werk deed.

EERSTE VRIJE STATENVERGADERING

Ook op politiek gebied speelde Dordrecht een belangrijke rol. In 1572 kwamen twaalf Hollandse steden in het geheim in Dordrecht bijeen om het verzet tegen de Spaanse overheerser te bundelen. Ze steunden Willem van Oranje met geld voor een leger en erkenden hem als enig stadhouder. De Eerste Vrije Statenvergadering, gehouden in Het Hof van Nederland, markeert het begin van een zelfstandige Nederlandse staat. Dordrecht wordt vanaf dat moment ook wel de 'geboortestad van Nederland' genoemd.

OPEN MONUMENTENDAGEN

De historische binnenstad leent zich uitstekend voor een dagje uit. Zeker tijdens een van de vele evenementen die in de stad worden georganiseerd. In het tweede weekend van september zijn het de monumenten zelf die in de schijnwerpers worden gezet tijdens de Open Monumentendagen. Tientallen monumenten zijn gratis te bezoeken voor het publiek en er is op cultureel gebied in, op en rondom de verschillende panden van alles te beleven. Op www.monumentenindordrecht.nl is meer informatie te vinden over de jaarlijkse openstellingen. Tevens wordt er elk jaar een apart programmaboekje uitgebracht. Deze is verkrijgbaar bij intree Dordrecht | VVV en bij de deelnemende monumenten. Deze brochure betreft slechts een weergave van tientallen herkenbare monumenten, van de meer dan duizend monumenten die Dordrecht rijk is.

Monumenten in Dordrecht

		pag.
1.	Antoniuskerk	7
2.	Arend Maartenszhof – Regentenkamer	8
3.	Augustijnenkerk	9
4.	Begraafplaats Essenhof – Thuredrith Aula	11
5.	Berckepoort	12
6.	Bibliotheek AanZet – De Gulden Os	13
7.	Bonifatiuskerk	14
8.	Catharijnepoort	15
9.	Centraal Station	17
10.	Christelijke Gereformeerde Kerk	18
11.	Crimpert Salm	19
12.	Damiatebrug	20
13.	De Onbeschaamde	21
14.	Distilleerderij Rutte & Zn.	23
15.	Dolhuis	24
16.	Dordrechts Museum	25
17.	Dordts Patriciërshuis – Museum aan de Maas	26
18.	DordtYart - Biesboschhal	27
19.	Duitse Manschappenbunker	28
20.	Energiehuis	29
21.	Galerie Intermezzo – De Groene Weyde	30
22.	Groothoofdspoort - Bellevue	31
23.	Grote Kerk - Onze Lieve Vrouwekerk	32-33
24.	Het Hof van Nederland	35
25.	Het Meevat	36
26.	Huis Bever-Schaep	37
27.	Huis Roodenburch	38
28.	Huis Scharlaken	39
29.	Huis Stratenus	40
30.	Huis Vader Tijd	41
31.	Huis Van Gijn	42
32.	Koetshuis Weizigt	43
33.	Kraanbaan op de Stadswerven	44
34.	Kruiskerk Baptistengemeente	45
35.	Kuipershaven 40 - Bouman GGZ	46
36.	KunstGalerij EUROP'ART	47
37.	Landgoed Dordwijk	48
38.	Leprooshuis	49
39.	Meeting House - Voormalige Spaarbank	50
40.	Molen Kyck over den Dyck	51
41.	Nationaal Landschapskundig Museum	52
42.	Nationaal Onderwijsmuseum – De Holland	53
43.	Nieuwkerk	54
44.	Oud-Katholieke Kerk Maria Maior	55
45.	Pakhuis Stokholm	56
46.	Pakhuis Van Oldenborgh	57
47.	Pandora - Voormalige Dordtse Schouwburg	58
48.	Pelgrimshuys	59
49.	Pontonnierskazerne	60
50.	Rechtbank	61
51.	Regenten- of Lenghenhof	62
52.	Remonstrantse Kerk	63
53.	Rondeel Engelenborch	64
54.	SBK Dordrecht - Het Magazijn	65
55.	Schouwburg Kunstmin	66
56.	Schroevendok Straatman	67
57.	Smalste Huis	68
58.	Stadhuis	69
59.	Stadsbrouwerij Dordrecht – Moutgebouw De Sleutel	70
60.	Statenschool	71
61.	't Zeepaert	72
62.	Teekengenootschap Pictura – Oostenrijck	73
63.	The Movies	74
64.	Villa Augustus - Watertoren en Pompgebouw	75
65.	Villa Beukenhof	76
66.	Villa Rozenhof	77
67.	Voorstraat 125	78
68.	Vrijmetselaarsloge 'La Flamboyante' – De Munt	79
69.	West-Indisch Huis	80
70.	Wilhelminakerk	81
71.	Wilhelminastichting	82
72.	Zakkendragershuisje	83

Een wandeling langs musea, antiquariaten, galeries, design-, kunst-, antiek- en curiosawinkels.

KUNSTRONDJE DORDT

Nieuw Audiotour

KUNSTRONDJE DORDT

Ook exclusief de eerste zondag van de maand! www.kunstrondje.nl

Antoniuskerk

Burgemeester de Raadtsingel 45

BOUWJAAR: 1920-1921 BOUWSTIJL: Neogotisch ARCHITECT: Nicolaas Molenaar OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Kerk

Deze kerk is vernoemd naar de heilige Antonius van Padua en is gebouwd op de plaats waar voorheen het gebouw Musis Sacrum stond. Na de Eerste Wereldoorlog stegen de prijzen voor grondstoffen enorm wat ertoe leidde dat de toren een stuk lager en de kerk flink korter werd dan oorspronkelijk gepland. Naast de Bonifatiuskerk (7) was de Antoniuskerk de tweede rooms-katholieke parochie in de stad, noodzakelijk om het toegenomen aantal gelovigen de zondagsmis te laten bijwonen. Het grondplan van de kerk is sinds de bouw ongewijzigd gebleven. Het interieur bestaat uit in gele baksteen uitgevoerde randen in de muren en decoraties met rode, gele en crème-kleurige bakstenen op de pilaren. Links tegen de muur, achter de doopvont, bevinden zich bronzen voorstellingen die de oorspronkelijke preekstoel sierden. Aan beide zijden van het priesterkoor (achterin de kerk) bevinden zich twee straalkapellen. De gebrandschilderde glas-in-loodramen van glazenier Fritz Geuer zijn in 1922 geplaatst. Het altaar in art nouveau stijl, met ontwerp van August van Os, is een van de weinige originele interieuronderdelen die de kaalslag van de jaren zestig overleefd heeft.

Arend Maartenszhof - Regentenkamer
Museumstraat

BOUWJAAR: 1624-25 **BOUWSTIJL:** O.a. neogotisch, XVIII & XVII **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Arme Vrouwenhof

Het hofje werd in 1624-25 gesticht door Arend Maartenszoon, Heer van Oost-Barendrecht en Schobbelantsambacht (het vroegere Zwijndrecht). Het hof was bedoeld voor arme vrouwen, oud of jong, met of zonder kinderen, echtparen en weduwen van soldaten die ons land hadden gediend. Tevens werd vermeld dat de bewoners de Reformatie moesten zijn toegedaan. Het hof is in 1964 tot Rijksmonument verklaard en bevat nog 34 woningen in de vorm van sociale huurwoningen rond de binnenplaats.

De ingang van het hofje is via het rijk versierde renaissancepoortje aan de Museumstraat. Bezoekers worden er verwelkomd met de woorden ‘Naeckt kom ick, naeckt scheyde ick’. Ook de spreuk ‘Vita Vapor’ (‘het leven is een damp’) is op het zandstenen poortje te lezen. Meteen rechts bevindt zich een klein museum: de Regentenkamer. De inrichting dateert uit 1701, met een portretten galerij van de stichter en zijn directe familie die het hof in de zeventiende eeuw beheerden, een schildering boven de schoorsteenmantel en een plafondschildering van de Dordtenaar Arnold Houbraken.

De schilderingen verwijzen naar de goede daad die Arend Maartenszoon verrichtte met de bouw van dit hof. De plafondschildering verwijst naar de opstand tegen Spanje, de tijd waarin het hof werd gesticht: Vader Tijd tracht de oorlogsgod Mars te verdrijven. Het schoorsteenstuk is een allegorie op barmhartigheid en symboliseert de overdracht van rijk aan arm.

Augustijnenkerk
Voorstraat 216

BOUWJAAR: Omstreeks 1450
BOUWSTIJL: O.a. laatgotisch & Waterstaatsstijl (voorgevel)
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Kloosterkerk

De Augustijnenkerk heeft in het verleden een aantal branden doorstaan. Na de brand van 1512 is de kerk opnieuw opgebouwd. De voorgevel in vroege Waterstaatsstijl (Voorstraat) is van 1776 en is aangebracht na de brand van 1773. In 1997 is een grondige restauratie voltooid. Bijzondere onderdelen in de kerk zijn: de preekstoel met oudchristelijk symbool van de pelikaan die eigen borststuk pikt om de jongen te voeden, het negentiende-eeuwse Maarschalkerweerdorgel en de oudromaanse doopvont (twaalfde/dertiende eeuw) uit de omgeving van Dordrecht.

In de middeleeuwen lieten Dordtse burgers zich in één van de kloosterkerken begraven. In de Augustijnenkerk liggen nog zo’n tweehonderd grafzerken die tijdens de restauratie van de kerk in 1994 tevoorschijn kwamen bij het verwijderen van de houten vloer. Veel zerken zijn afgesleten, maar sommige zijn nog goed leesbaar en fraai bewerkt.

SNUBBEKEN

VRIESESTRAAT 132, 3311 NS DORDRECHT

VERKOOP / INKOOP VAN:

ANTIEK

BROCANTE

CURIOSA

EN MEER HEBBE-DINGETJES
ZOALS; KUNST, STRIPS, (KINDER-) BOEKEN,
SPELDJES, MODELAUTO'S, MUNTEN
BANKBILJETTEN, (NIEUWE) SIERADEN.
VERZAMEL OBJECTEN, ENZ.

OPEN OP:
VRIJDAG EN ZATERDAG:
VAN 10.00 UUR TOT 17.15 UUR.
ZONDAG: VAN 12.00 UUR TOT 17.00 UUR.

LOOP VRIJBLIJVEND EENS BINNEN !

WWW.SNUBBEKEN.NL

Lunchroom Den Witten Haen
Groenmarkt 19B, 3311 BD Dordrecht, T (078) 611 20 50
info@denwittenhaen.nl, www.denwittenhaen.nl
DenWittenHaen

LUNCHROOM DEN WITTEN HAEN
een initiatief van Philadelphia

Wij beschikken over prachtige zalen voor uw geheel verzorgde bijeenkomst of vergadering

VICINO SEI

UNGUENTĀRIUS

KLASSIEKE BOUTIQUE MET ITALIAANSE PARFUMS IN EEN 400 JAAR OUD RIJKSMONUMENT AAN DE WOLWEVERSHAVEN IN DORDRECHT.

Vlak 6 | Dordrecht | www.vicinosei.com

Begraafplaats Essenhof - Thuredrith Aula

Nassauweg 200

BOUWJAAR: 1938 ARCHITECT: A.J. Argelo OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Aula is altijd gebruikt voor afscheidsplechtigheden

De Thuredrith Aula stamt uit 1938 en is een onderdeel van de toenmalige uitbreiding van de gemeentelijke begraafplaats. Het ontwerp is van de stadsarchitect A.J. Argelo, die zich liet inspireren door Sybold van Ravesteijn, met wie hij al eerder had samengewerkt bij de bouw van de stadsschouwburg Kunstmin 55. Deze verwantschap is terug te zien in diverse stijlkenmerken, waaronder de ronde trappen die naar het balkon leiden en de sierlijke lijnen van de trapleuningen en balustrade. De hoge cilindervormige ruimte vormt de oorspronkelijke aula. Deze werd in 1957 uitgebreid met de waaiervormige aanbouw aan de kant van de hoofdingang. In 2003 werd het oude gedeelte van de begraafplaats (inclusief de toegangspoort, aula en dienstwoning aan de Dubbeldamseweg) tot rijksmonument verklaard. Na een leegstand van bijna twintig jaar, werd het pand in 2009 door de Dordtse architect Yvonne van der Pluijm opnieuw geschikt gemaakt voor uitvaartplechtigheden en afscheidsbijeenkomsten. Het exterieur is in de oorspronkelijke vorm gehandhaafd. In het interieur zijn de karakteristieke elementen terug te vinden; de terrazzovloer is volledig gerestaureerd.

Berckepoort
Voorstraat 220

BOUWJAAR: 1530 **BOUWSTIJL:** Renaissance & laatgotisch **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Woonhuis & wijnopslag

De Berckepoort is een van Nederlands oudste monumentale woonhuizen en kent een rijke historie. Het werd in 1530 tegen Het Hof van Nederland 24 aan gebouwd en deed oorspronkelijk dienst als woonhuis en wijnopslag. Het huis is vernoemd naar Matthijs Berck, een wijnkoper uit Emmerich, die zich omstreeks 1570 in Dordrecht vestigde. Berck moet een belangrijk man zijn geweest, want niet veel later ontving hij gasten als Willem van Oranje en Robert Dudley, graaf van Leicester. Na zijn vertrek werd het pand gebruikt als hoofdgebouw van de plaatselijke militie, herberg, meisjesschool en huisvlijtschool. Het pand heeft een totale oppervlakte van 2.900 m² en bestaat uit een souterrain met keukenfaciliteiten, een verdieping en een zolderetage met mooi houten balkenplafond. In het enorme gebouw zijn restanten van het oudst bekende gestucte plafond in Nederland gevonden.

Bibliotheek AanZet - De Gulden Os
Groenmarkt 153

BOUWJAAR: 1516
BOUWSTIJL: Gotisch
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Pastorie

Het pand De Gulden Os dateert uit 1516 en heeft een gotische trapgevel in natuursteen uit ca. 1525. Deze toont veel gelijkenissen met de gevel van het oudste woonhuis van Dordrecht, 't Zeepaert 61 aan de Wijnstraat 113. In het begin van de zestiende eeuw droeg het pand de naam 'Het Vlies'.
Na de verbouwing rond 1525 werd het huis 'De Gulden Os' genoemd, waarschijnlijk vanwege de naastgelegen Vleeshouwersstraat, waar vele slagers gevestigd waren. Later bevond zich in dit pand een vleeshal en was het lang in gebruik als café-restaurant Américain. Na een periode van leegstand werd het in 1986 verbouwd en gerestaureerd. Op de trapgevel is een ornament van een rustende gulden os te zien, welke waarschijnlijk is aangebracht tijdens deze restauratie, op eerdere foto's komt dit niet voor. Samengevoegd met een ander middeleeuws pand en aangevuld met moderne nieuwbouw vormt dit het huidige onderkomen van de Stadsbibliotheek Dordrecht, hoofdvestiging van De Bibliotheek AanZet.

Bonifatiuskerk
Wijnstraat 117

BOUWJAAR: 1822-1826 BOUWSTIJL: Hallenkerk in Waterstaatsstijl OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Rooms-katholieke kerk van St. Bonifatius

De rooms-katholieke Bonifatiuskerk uit 1822-1826 is een typische Waterstaatskerk en een zogenaamde hallenkerk. De kerk heeft houten tongewelven en drie beuken. Op de voorgevel staat een houten klokkentorentje. In 1842 is het Kam & Van der Meulen-orgel gebouwd door de orgelmakers Willem Hendrik Kam (1806-1863) en Hendrik van der Meulen (1810-1852). De registers bevatten achttiende-eeuws pijpwerk, vermoedelijk van de bekende orgelmaker Hendrik Hermanus Hess (1735-1794).

De kerk kwam in 1974 leeg te staan en werd kort daarna (1979) het onderkomen van Poppodium Bibelot. Om de huisvesting van Bibelot mogelijk te maken is het kerkinterieur aangepast. Zo werd het Kam & Van der Meulen-orgel gedemonteerd. Toch is de kerkruimte herkenbaar gebleven. Bibelot verhuisde begin 2013 naar het Energiehuis 20 aan de Noordendijk. Hierna nam Stichting Bonfire zijn intrek in de voormalige kerk en maakte het tot een ontmoetingsplek voor christelijke jongeren.

Catharijnepoort
Ter hoogte van Hooikade 1

BOUWJAAR: 1652 OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Stadspoort

De uit natuursteen opgetrokken Catharijne- of Katrijnenpoort moest na het graven van het Maartensgat toegang geven tot de Hooikade en dit deel van de stad bewaken. Langs een groot deel van de stad lag aan de waterkant een stadsmuur, compleet met waakhuizen en wachttorens. Bezoekers konden alleen via toegangen zoals de Catharijnepoort naar binnen. Bedelaars, armen en zieken waren niet welkom, zij werden onverbiddelijk teruggestuurd, het water op. De poort is een eenvoudige poortdoorgang tussen gebosseerde pilasters met sierlijk schilddak. Van de vele stadspoorten die Dordrecht kende zijn alleen deze oude monumentale stadspoort en de Groothoofdspoort 22 overgebleven.

De herkomst van de naam is onzeker. Mogelijk had de aannemer een vrouw of dochter die Katharina heette. Een andere optie is dat de poort vernoemd is naar de vrouw van de invloedrijke burgemeester Cornelis van Beveren.

RESTAURANT
'T BEVERTJE

Het gezellige en in oude stijl gerenoveerde Restaurant het bevertje is een begrip in Dordrecht, wie kent het niet?

Het pand is een oude woning van de bouwer van het wel bekende monumentale William 's Place aan de overkant van de straat.

Johan de Wittstraat 49
3311 KH Dordrecht
Tel. +31 78 614 3043

Onze keuken is iedere dag open! Kijk op onze website voor de actuele openingstijden.
www.restauranthetbevertje.nl

Uw Lach maakt onze dag

9

Centraal Station
Stationsplein 1

BOUWJAAR: 1871-1872 BOUWSTIJL: Waterstaatstation 1e klasse & rondbogenstijl
IN OPDRACHT VAN: Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Station

Het station bestaat uit twee monumentale onderdelen: het stationsgebouw en de overkapping. Met het bouwen van de spoorbruggen over de grote rivieren in 1872, de Moerdijkbrug en Zwijndrechtsebrug, werd Dordrecht opgenomen in het spoorwegennet en kwam de gewenste verbinding tussen Rotterdam en Antwerpen tot stand. Het station stond destijds nog op Dubbeldams grondgebied, tegenwoordig een wijk van Dordrecht. Het is gebouwd in opdracht van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij. Het evenwijdig aan het spoor staande stationsgebouw is 108 meter lang en is gebouwd als zogeheten Waterstaatstation 1e klasse, waarvan er slechts twee zijn gebouwd. Het station kan zowel zijn ontworpen door de bouw- en werktuigbouwkundige K.H. van Brederode als door architect N.J. Kamperdijk, die destijds voor meerdere stations de ontwerpen leverden. Het interieur van het stationsgebouw is deels in oorspronkelijke staat bewaard gebleven. De hal is breed, maar ondiep en wordt voorzien van daglicht door 18 gevelopeningen. De perronoverkapping is in 1900 door de Dordtse firma Van Dorsser & Terhorst vervaardigd en is een stalen draagconstructie van geklonken en gewalst ijzer waarop een houten zadeldak ligt. In 2011 is het station verbouwd waarbij de entree bij de bushaltes is voorzien van een nieuwe overkapping. Ook zijn de commerciële ruimtes herbouwd en de kaartautomaten verplaatst. De vaste trappen werden vervangen door roltrappen en het bordes aan de voorzijde vernieuwd.

Christelijke Gereformeerde Kerk
Dubbeldamseweg Noord 1/Singel 192

BOUWJAAR: 1920-1921 BOUWSTIJL: Rationalisme ARCHITECT: H. A. Reus & B. van Bilderbeek
IN OPDRACHT VAN: Christelijk Gereformeerde Gemeente OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Kerk

Deze in baksteen opgetrokken kruiskerk met kosterswoning is in 1919 ontworpen in opdracht van de Christelijk Gereformeerde Gemeente. Deze in 1835 opgerichte gemeente kwam eerst bijeen in verschillende gebouwen in de binnenstad en nam in 1885 een nieuw kerkgebouw aan de Museumstraat in gebruik. In 1918 werd besloten tot het bouwen van een ruimere kerk om het toenemend aantal gemeenteleden plaats te bieden. Het gebouw is nog vrijwel geheel in oorspronkelijke staat. De vrijstaande hoge toren is met één zijde verbonden aan de kerk. Op de viering, de vierkante ruimte waar het koor en het langschip elkaar kruisen, staat als bekroning een achthoekig torentje. De hoofd-ingang bevindt zich in een rondboogportaal en in het driezijdig ingangs-portiek zijn fraaie metsel-werkdetails te zien. Het interieur bestaat uit een open kap-constructie, kerkruimte met galerijen en orgel-galerij, twee gebrandschilderde ramen van glazenier Wim Korteweg en originele kerkbanken.

Crimpert Salm
Visstraat 3-7

BOUWJAAR: 1607-1608
BOUWSTIJL: Renaissance
IN OPDRACHT VAN: Viskopersgilde
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Gildehuis

De handel werd vanaf de middeleeuwen georganiseerd vanuit de gilden. Dit pand werd in 1607 gebouwd in opdracht van het Viskopersgilde en heeft een van de mooiste renaissancegevels van de stad. De fraaie trapgevel van het pand gaf de rijkdom van het gilde goed weer en trok veel nieuwe kopers aan. Diverse vissoorten werden aan de Visstraat verkocht. Om de koopwaar nog aantrekkelijker te maken, sloeg men de zalm eerst op de neus en daarna achter de kieuwen, waardoor deze een mooie roze kleur kreeg. De zalm was dan krimp geslagen. Het 'krimpslaan' werd de handelsnaam van het gilde, wat later veranderde in Crimpert Salm. De in 1898 ingrijpend gerestaureerde gevel uit 1608 is rijk versierd met een fries van metselmozaïek en met koppen, leeuwenmaskers en een toppilaster met wapen dragende leeuw. In december 2018 is er in het pand een restaurant gevestigd met de naam 'De Crimp'.

Damiatebrug

Ter hoogte van Kuipershaven 18

BOUWJAAR: 1855 BOUWSTIJL: Dubbele gietijzeren ophaalbrug ARCHITECT: G.N. Itz

Deze brug over de monding van de Wolwevershaven werd in de negentiende eeuw gebouwd naar een ontwerp van de stadsarchitect G.N. Itz, die het merendeel van de Dordtse bruggen ontwierp. Ophaalbruggen werden aanvankelijk van hout gemaakt, maar vanaf 1837 werd in Nederland ook gietijzer gebruikt. De brug werd oorspronkelijk dan ook gemaakt van het makkelijk te vormen gietijzer en geslagen ijzer. In hetzelfde jaar moest deze echter nog herbouwd worden omdat, twee weken na ingebruikname, een van de balansen naar beneden was gestort. Het gebruik van verschillende soorten ijzer stond nog in de kinderschoenen en daarom werd het gietijzer vervangen door smeedijzer om de brug goed te laten functioneren. De brug heeft een doorvaartwijdte van 14,5 meter.

De Damiatebrug werd vroeger ook wel Galgebrug genoemd, verwijzend naar het uitzicht dat men daarvandaan had op de galg aan de overkant van de rivier. Misdadigers werden hier tot afschrikwekkend voorbeeld opgehangen. De naam Damiate verwijst naar de houthandel Damiate uit begin zeventiende eeuw. Buitenstaanders hebben nogal eens moeite met het uitspreken van deze naam en verhaspelen hem vaak tot het sjieke 'Diamantenbrug'.

De Onbeschaamde

Wijnstraat 123

BOUWJAAR: Tussen 1650-1665
BOUWSTIJL: Classistische barok
ARCHITECT: Pilastergevel van bouwmeester Pieter Post
IN OPDRACHT VAN: Abraham van Beveren
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Woonhuis

Dit dubbelbrede woonhuis is tussen 1650 en 1665 gebouwd met een pilastergevel van bouwmeester Pieter Post. De gevel is versierd met guirlandes. In 1997 werd het pand zorgvuldig gerestaureerd door Vereniging Hendrick de Keyser. Bij deze restauratie zijn de oorspronkelijke kleuren op de gevel en in het interieur zoveel mogelijk teruggebracht. In de loop der eeuwen is het interieur door de wisselende bewoners vernieuwd en aangepast aan de in hun tijd heersende trends. De verschillende interieurstijlen zijn bij de restauratie gehandhaafd.

Het huis dankt zijn naam aan het naakte jongetje in het fronton. Bij een bezoek van Koningin Emma en Koningin Wilhelmina in 1897 werd zijn kruis netjes bedekt met een oranje sjerp.

Ames
Classic Cars

AMES CLASSIC CARS

EEN UNIEKE COLLECTIE HISTORISCHE AUTO'S VAN AMES AUTOBEDRIJF

Ames Autobedrijf is een familiebedrijf met historie. In 1947 openden de gebroeders Ames in Leerdam hun bedrijf dat de geschiedenis in gaat als de eerste Volkswagendealer van Nederland. In 1952 opende oudste broer Jan Ames de eerste Volkswagendealer in Dordrecht en tevens één van de eerste dealerbedrijven van het land.

Omdat wij trots zijn op deze bijzondere historie en deze in leven willen houden, hebben wij door de jaren heen unieke Classic Cars verzameld. Auto's die we met veel passie hebben gekocht en onderhouden en auto's met elk een eigen verhaal.

De Ames Classic Cars zijn te bewonderen bij de verschillende vestigingen. Op onze website maakt u kennis met de unieke collector's items van Ames.

De auto's zijn gezien de historische waarde niet bestemd voor de verkoop.

Bekijk al onze classic cars op www.ames.nl/classiccars

Volg ons op social media

Facebook Instagram Youtube

Ames heeft vestigingen in Dordrecht, Zwijndrecht (servicevestiging/occasions), Ridderkerk, Sliedrecht, Oud-Beijerland en 's-Gravendeel (servicevestiging)

www.ames.nl

Distilleerderij Rutte & Zn.

Vriesestraat 130

BOUWJAAR: 1872 BOUWSTIJL: Art nouveau OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Distilleerderij annex slijterij

De ambachtelijke Distilleerderij Rutte & Zn. ligt binnen het beschermd stadsgezicht van Dordrecht en bestaat uit verschillende panden die onderling verbonden zijn. Hier begon Simon Rutte zijn stokerij waar ook nu nog de jenevers, likeuren en whiskey-achtige distillaten op ambachtelijke wijze gestookt worden. Een bezoek aan Rutte brengt bezoekers terug in de tijd. De voorgevel van het pand in art nouveau stijl werd in 1903-1905 geplaatst. Het winkelinterieur is in 1964 uitgevoerd met hout en houtsnijwerk in de stijl van de Hollandse neorenaissance. Heim Lamoen verzorgde het glas in lood in de bovenlichten in de zijgevel. Aan de zijkant van de distilleerderij, in de Stoofstraat, is door verschillende ramen de distillateur aan het werk te zien bij de ketels. Op de begane grond bevindt zich verder de historische winkel, waar alle gestookte distillaten te koop zijn. Daarboven bevindt zich de Proefkamer waar proeverijen en workshops gegeven worden.

Rutte & Zn. biedt de liefhebber de unieke mogelijkheid een eigen vat te reserveren in de distilleerderij. Het gaat om single used bourbon-vaten, waarin Amerikaanse whiskey drie jaar lang gerijpt heeft. Rutte vult de vaten met oude jenever en laat deze in alle rust rijpen tot het moment dat de slijter het wenst te bottelen.

Dolhuis
Dolhuisstraat 55

BOUWJAAR: 1463 OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Klooster & kloostertuin

Op de hoek met de Boogjes staat het oudste deel van het Dolhuis: het uit 1463 daterende klooster. De hier wonende Cellebroeders zorgden voor opvang en verzorging van pestlijders. Het deel van het gebouw waar de huidige entree zit is van latere datum. Oorspronkelijk was dit de kloostertuin. Aan het einde van de zestiende eeuw kwam het pand in handen van het stadsbestuur. Het kreeg de bestemming krankzinnigenhuis en werd al snel 'Dolhuys' genoemd. In het complex werden ook bedelaars en zwervers ondergebracht. In 1723 werd het verkocht en verhuisden de bewoners naar het Leprooshuis 38 in de Vriesestraat. In de negentiende en twintigste eeuw was het in gebruik als werk- en opslagplaats voor diverse kunstenaars, waaronder de glas-in-lood kunstenaar Toon Berg (1877-1967). Veel Dordtenaren kennen het gebouwencomplex echter als feestgelegenheid en discotheek, wat het in de tweede helft van de twintigste eeuw was. Ondanks de diverse functies van het pand en de verschillende verbouwingen zijn nog veel oorspronkelijke elementen aanwezig. Sinds september 2009 heeft dit historische gebouw, na een grondige restauratie, weer een horecafunctie gekregen. In het Dolhuis zit vandaag de dag een poppodium, club, café en ruimte voor feesten en partijen.

Dordrechts Museum
Museumstraat 40

BOUWJAAR: 1852 BOUWSTIJL Neoclassicisme IN OPDRACHT VAN: G.N. Itz & B. van Bilderbeek (entree en tuin)
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Gesticht voor geestelijk gestoorden

Sinds de late middeleeuwen huisden in dit pand aan de Museumstraat achtereenvolgens een Agnietenklooster, een Pesthuis, een Krankzinnig- en Beterhuis en sinds 1904 het Dordrechts Museum. Het museum werd al in 1842 opgericht en is hiermee één van de oudste musea van Nederland. De Dordtse architect Bernard van Bilderbeek ontwierp destijds onder meer de entree en de tuin. Halverwege de jaren zeventig is het museum uitgebreid door toevoeging van de West-vleugel en het aangrenzende gebouw 'Waarheid en Vrede'. De ingang werd verplaatst naar de Museumstraat. Aan de tuinzijde kwam een klein café met terras. Door de uitbreiding kan men er tegenwoordig ook lezingen, films en concerten bezoeken of een kopje koffie nuttigen. Sinds 2010 is het museum ingrijpend veranderd. De ingang is weer verplaatst naar de tuin, zoals het was in 1904. Een nieuwe vleugel, die vanaf de achterkant van het museum goed zichtbaar is, zorgt ervoor dat de tentoonstellingsruimte enorm is toegenomen. Met behoud van de authentieke uitstraling is het gebouw verrijkt met een glazen serre voor het museumrestaurant Art & Dining.

Dordts Patriciërshuis - Museum aan de Maas
Wolwevershaven 9

BOUWJAAR: 1649 BOUWSTIJL: O.a. Lodewijk XVI IN OPDRACHT VAN: Jacob Trip OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Woonhuis

De opdrachtgever voor de bouw van het pand was de beroemde Jacob Trip, die later samen met zijn broer het Trippenhuis in Amsterdam heeft laten bouwen. In 1733 zijn de twee aangrenzende panden samengevoegd en kreeg het pand aan de Wolwevershaven zijn huidige uitstraling. Rond 1780 gaf Pompejus Hoeufft, secretaris van de stad, de opdracht voor de bouw van de ronde Maaskamer. Een bijzondere ruimte met hoge ramen en uitzicht op het drukst bevaren rivierenknooppunt van Europa. Deze kamer is geheel in Lodewijk XVI-stijl bewaard gebleven. Schilderijen van Cornelis Kuipers (1739-1802) en zijn Dordtse tijdgenoten sieren de verschillende kamers. Met de transformatie naar een sfeervol huismuseum en de openstelling van het pand in 2011 is de droom van de laatste bewoners uitgekomen. Wie over de drempel van dit knusse museum stapt gaat terug in de tijd van de gegoede burgerij aan het eind van de achttiende eeuw.

DordtYart - Biesboschhal
Maasstraat 11

BOUWJAAR: 1917 OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Machinefabriek

De Biesboschhal ligt op de Staart, een landtong in het noordoosten van Dordrecht. Deze landtong bestond tot aan het begin van de twintigste eeuw uit gorzen, de Veerplaat en de Kerkeplaat. De gorzen liepen bij hoogwater onder en werden daardoor gebruikt voor houtkap en zalmvisserij. Aan het eind van de negentiende eeuw hoogde de gemeente de gorzen op en werd de landtong beschikbaar gemaakt voor de bouw van schepen. In 1901 opende ir. J. Bijvoet er de NV Scheepswerf Dordrecht.

Hiervoor liet hij de havenkom aan de Merwedezijde aanleggen. Meer naar het oosten vestigde zich in 1917 machinefabriek De Biesbosch. De bedrijven fuseerden in 1927. Pas in 1938 gebruikte men de naam Scheepswerf en Machinefabriek De Biesbosch. Het bedrijf legde zich toe op de assemblage van schepen die in Amerika waren geprefabriceerd. Later produceerde men ook duwbakken, binnenvaartschepen en coasters. In de hoogtijdagen van de machinefabriek waren er meer dan 750 mensen in dienst. Door het gebrek aan opdrachten moest de fabriek in 2000 haar deuren sluiten. Tot en met de eeuwwisseling liepen er ongeveer negenhonderd schepen van stapel. Sinds de lente van 2011 is 'DordtYart' er gevestigd, dat ruimte biedt aan moderne en hedendaagse kunstenaars.

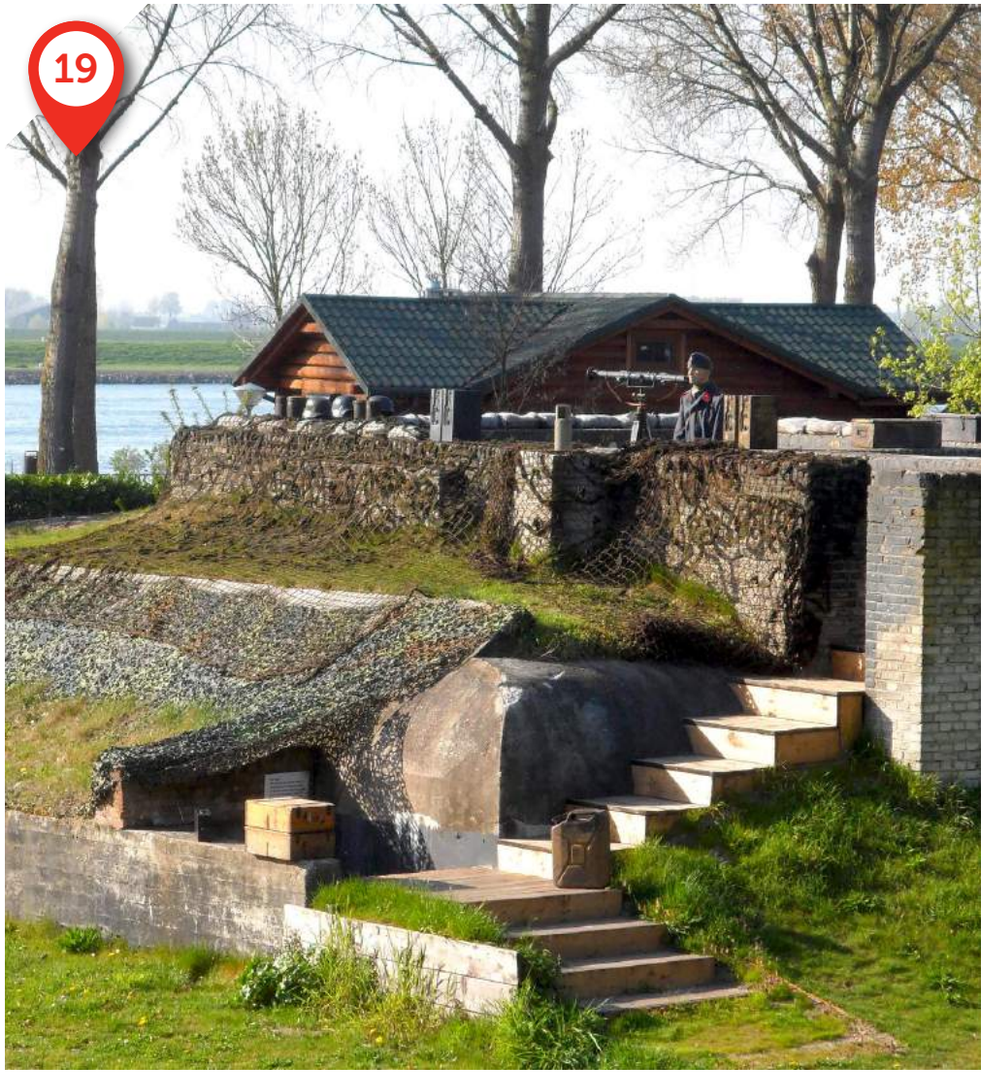

Duitse Manschappenbunker
Rijksstraatweg 186

BOUWJAAR: 1942 BOUWSTIJL: Regelbau ARCHITECT: Duitse Wehrmacht OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Bunker

Dordrecht kent niet veel historische, herkenbare verdedigingswerken. Op het eiland van Dordrecht ligt echter wel een zeer markante bunkerstructuur. De bunker bij de Rijksstraatweg (type 502) is in 1942 gebouwd, heeft een wanddikte van twee meter gewapend beton en was bedoeld voor het huisvesten van twintig soldaten. In de Tweede Wereldoorlog maakte de bunker deel uit van het steunpunt Moerdijk. Het steunpunt, bestaande uit meerdere bunkers, speelde een belangrijke rol in de verdediging van de Moerdijkbruggen. De bunker is van binnen compleet gerestaureerd met veel apparatuur die toentertijd werd gebruikt, zoals luchtzuivering, periscoop, telefoons en radio's. Uniek aan deze bunker is dat er een opbouw voor luchtafweergeschut is gebouwd, waarin een Duits flakkanon opgesteld heeft gestaan.

Energiehuis
Noordendijk 148

BOUWJAAR: 1910 BOUWSTIJL: Eclectische, traditionele & functionele stijl OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Elektriciteitscentrale

De voormalige elektriciteitscentrale op de hoek van de Noordendijk en de Biesboschstraat bestaat uit drie afzonderlijke, tegen elkaar gebouwde bouwwerken: het eerste uit 1910 in eclectische bouwstijl, het volgende uit 1915 in een traditionele stijl en het laatste uit 1928 in functionele bouwstijl. Het is een mooi voorbeeld van fabrieksarchitectuur, met als hoogtepunt het gebouw uit 1928. Het gebouw uit 1915 en de raampartijen hebben een ingrijpende modernisering ondergaan, de gevels aan de Biesboschstraat en de Noordendijk bleven bij verbouwingen redelijk ongeschonden. Vijf culturele instellingen hebben zich hier sinds begin 2013 gevestigd en daarmee is het Energiehuis dé culturele 'hotspot' van Dordrecht en de regio. Talloze inspirerende activiteiten brengen de oude elektriciteitscentrale weer tot leven. De voormalige energiehallen zijn getransformeerd tot concert-, theater- en popzalen, leslokalen, studio's, ateliers en vergader- en loungeruimten. Ook bevindt zich er het grand café genaamd Khotinsky. Het overweldigende, industriële pand biedt een breed aanbod van muziek, theater, dans, kunst en design.

Galerie Intermezzo -De Groene Weyde
Voorstraat 178

BOUWJAAR: 1742-1745 **BOUWSTIJL:** Lodewijk XIV (lijstgevel) & Lodewijk XV **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Patriciërshuis

Johan Herman Hallincq, telg uit een invloedrijk en behoorlijk kapitaalkrachtig regentengeslacht, heeft dit patriciërshuis in de achttiende eeuw laten bouwen. Hij deed er tien jaar over om de hoeveelheid grond aan te kopen zodat hij genoeg ruimte had om het pand te realiseren. Hij moest daarvoor wel zijn Groene Weyde laten afbreken. In 1742 werd begonnen met de bouw, drie jaar later was het pand klaar. Het pand heeft een Lodewijk XIV-lijstgevel, is vijf vensterassen breed en heeft een rijk versierd middenrisaliet. Aan het huis is duidelijk de overgang te zien van de Lodewijk XIV- naar de Lodewijk XV-stijl.

Groothoofdspoort - Bellevue
Tussen Boomstraat en Palingstraat

BOUWJAAR: 1440-1450 (poort)
BOUWSTIJL: Laatgotisch & renaissance
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Stadspoort

Het Groothoofd ligt aan het drierivierenpunt; het drukst bevaren rivierenkruispunt van Europa. De Beneden-Merwede, de Oude Maas en de Noord komen hier samen. De Groothoofdspoort, van oudsher de belangrijkste stadspoort van Dordrecht, is vanaf het water nog steeds te zien. De oude, laatgotische stadspoort werd rond 1440-1450 gebouwd en werd in 1617-1618 omsloten door een nieuwe renaissancepoort, die het huidige beeld bepaalt. In 1692 is het torentje door de huidige koepel vervangen. Aan de landzijde van de poort bevindt zich het stadswapen van Dordrecht, aan de waterzijde een afbeelding van de Dordtse stedemaagd. Bellevue is gebouwd rond 1840 en staat in verbinding met de Groothoofdspoort. Het huidige aanzien is bepaald door de wijzigingen die eind negentiende eeuw onder leiding van architect H.W. Veth en begin twintigste eeuw naar een ontwerp van C.J.J. Tenenti jr. zijn aangebracht. Het gebouw ligt op een overblijfsel van een oud dijklichaam en heeft aan de rivierzijde een extra onderverdieping. Het monument heeft een horecabestemming en is geheel gerenoveerd en deels verbouwd. Bellevue Groothoofd beschikt over meerdere terrassen, restaurants, vergader- en feestzalen, luxe hotelkamers en een bruidssuite.

Grote Kerk - Onze Lieve Vrouwekerk
Lange Geldersekade 2

BOUWJAAR: 1470 (in huidige vorm), Toren 1339 BOUWSTIJL: Brabants-gotisch OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Kerk

Grote Kerk:
De Grote Kerk is een geheel in steen overwelfde Brabants-gotische kruisbasiliek welke is gebouwd naar het voorbeeld van de Franse kathedralen: een driebeukig schip met zijkapellen, transept of dwarsbeuk en koor met kooromgang en straalkapellen. Het oudst zichtbare deel van de kerk is het Mariakoor uit 1370. De kerk is regelmatig verbouwd en gerestaureerd. In de St. Stevenskapel, links naast het orgel, staan diverse in natuursteen gehouwen restanten, de overblijfselen van de laatste restauratie van de kerk (1987). Bij deze restauratie vond men in het Hoogkoor funderingen van een oudere kerk uit 1284. In 2007 is in het Mariakoor het 34 stemmen tellende Bach-orgel geplaatst. Het interieur bestaat uit de vroeg zestiende-eeuwse koorbanken met houtsnijwerk (1542), een orgel uit 1671, 1762 en 1859, klein kabinetorgel (1785), koorhek in vroege Lodewijk XV-stijl, rococopreekstoel uit 1756 met marmeren kuip en mahoniehouten bekroning en fraaie grafzerken. Bovendien vertonen de glas-in-loodramen afbeeldingen van historische gebeurtenissen in Dordrecht zoals de Sint Elisabethsvloed, de Nationale Synode en de Stadsbrand.

Toren:
De zware, nooit voltooide toren uit de vijftiende eeuw - de bouw begon begin veertiende eeuw en duurde tot ca. 1500 - staat behoorlijk scheef. De toren staat namelijk 2,25 meter uit het lood. Hij is 65 meter hoog en kan met 275 treden beklommen worden voor een prachtig uitzicht. Ter hoogte van de torentrans is het uurwerk uit 1624 te zien. De beiaard met zijn 67 klokken geniet internationale bekendheid vanwege zijn goede akoestiek, zuivere toon en uitstekende bespeelbaarheid. De meeste klokken zijn gegoten door de Koninklijke Klokkengieterij Eijsbouts in Asten. De beiaard is in het jaar 2000 uitgebreid met vier grote en veertien kleine klokken en heeft nu een gewicht van maar liefst 52 ton klokkenbrons.

Over de bouw van de Grote Kerk bestaat een vijftiende-eeuwse legende. Die vertelt dat een zekere Sura geldschieter zou zijn geweest. Hoewel Sura slechts beschikte over drie muntjes, keerden er telkens drie muntjes terug in haar portemonnee als zij de werklieden had betaald. Die dachten dat de vrouw wel heel rijk moest zijn en vermoorden haar op een dag, om uiteraard niet meer dan drie muntjes te vinden. De vrouw stond op uit de dood en pleitte haar moordenaars vrij zodat de kerk kon worden afgebouwd. Sura zou pas op hoge leeftijd in Dordrecht als een soort heilige zijn overleden.

Het Hof van Nederland

Hof 6

BOUWJAAR: 1275 **BOUWSTIJL:** XVIII **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Augustijnenklooster

Het Hof van Nederland is van oorsprong een Augustijnenklooster dat in 1275 werd gesticht door de Orde van Augustijnen. In 1512 woedde er een alles verwoestende brand, waarna herbouw plaatsvond. De kloosterkerk (Augustijnenkerk 3), kloosterhof, kloostertuin, refter (eetzaal), dormitorium (slaapzaal) en kelders zijn nog altijd bewaard en fungeren nu als tentoonstellingszalen van Het Hof van Nederland. Geheel verbouwd en opnieuw ingericht is Het Hof tijdens Koningsdag 2015 officieel geopend door Koning Willem-Alexander. In Het Hof van Nederland komt de stads- en daarmee de vaderlandse geschiedenis op verschillende manieren tot leven: in objecten, films, geluid, virtuele vitrines en digitale archiefboeken. Centraal staat de Eerste Vrije Statenvergadering van 1572, die hier plaatsvond – de zaal bestaat nog steeds – en uiteindelijk leidde tot de Onafhankelijke Nederlanden. Maar ook de Sint Elisabethsvloed en de Synode worden belicht.

Op Koningsdag 2015 ondertekende het koningspaar een moderne vertaling van de notulen van de Statenvergadering. Kortgezegd tekenden zij voor een Nederland waar vrijheid en tolerantie hoog in het vaandel staan.

25

Het Meevat
Kuipershaven 41

BOUWJAAR: 1700
BOUWSTIJL: Amsterdamse School
IN OPDRACHT VAN: Huybert Borret
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Koopmanshuis

Dit pak- en koopmanshuis is gebouwd in opdracht van de koopman Huybert Borret. Hij gebruikte het voor de opslag van onder andere ijzer, spijkers en wijn en noemde het pand 'Het Spijckervat'. Het pand heeft diverse gebruikers en bewoners gekend. Begin twintigste eeuw was er de eerste Hollandse Parapluiefabriek van Martinot gevestigd. Sinds 1955 is het pand eigendom van Vereniging Hendrick de Keyser. Bij de restauratie in 1969 is de onderpui, die door voortdurend ophogen van de straat grotendeels onzichtbaar was geworden, in oude staat hersteld. In de topgevel is het wapen van Huybert Borret en zijn vrouw Anne Walthery (drie rozen en een passer) te zien en het jaartal 1700. Op de benedenverdieping is nu een winkel gevestigd, op de bovenverdiepingen bevinden zich woningen.

Eind achttiende eeuw schilderde de toenmalige eigenaar het tonnetje boven het toegangspoortje rood en kreeg het pakhuis de naam 'Het Meevat'. Meekrap, ook wel mee of mede, is een plant waarvan de wortels na drogen en fijnstampen een rode kleurstof leveren. Deze natuurlijke verfstof werd eeuwenlang gebruikt voor het verven van stoffen.

26

Huis Bever-Schaep
Korte Engelenburgerkade 18

BOUWJAAR: 1658 **BOUWSTIJL:** Classicisme **IN OPDRACHT VAN:** Willem van Beveren **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Patriciërshuis

Op nummer 18 aan de Korte Engelenburgerkade domineert een monumentaal patriciërshuis de straat. Het zeventiende-eeuwse classicistische huis staat bekend als Huis Bever-Schaep, een verwijzing naar de telgen van families die er hebben gewoond. In het familiewapen, bovenin, zijn een bever en een schaap te zien. Boven de deur twee zeemeermannen, blij elkaar weer te zien. Waarschijnlijk werd het gebouwd door Martinus van der Pijpen naar wie de haven Maartensgat werd vernoemd. De voorgevel komt overeen met die van het huis 'De Onbeschaamde' 13 in de Wijnstraat, waar Van der Pijpen uitvoerder was tijdens de bouw. Architect van 'De Onbeschaamde' was bouwmeester Pieter Post.

In 1658 kocht ridder Mr. Willem van Beveren voor 1650 gulden een onvoltooid pand. Kort daarop liet hij er dit huis van maken. Van Beveren trouwde met Cornelia Schaep en zo ontstond de naam van het huis.

Huis Roodenburch
Wijnstraat 153

BOUWJAAR: 1766 **BOUWSTIJL:** Rococo & art deco **IN OPDRACHT VAN:** Jacoba de Koning en Gijsbert Beudt
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Woonhuis

Het pand heeft verschillende functies gekend (waaronder wijnhandel, Bank van Lening, Raad van Arbeid en drukkerij) voordat het zijn huidige vorm kreeg in 1766. Het oorspronkelijke Roodenburch was erg donker, daarom werd het oudere casco verbouwd tot een voornaam patriciërshuis. Het huis is gesplitst in een voor- en een achterhuis, met daartussen een binnenplaats. De bakstenen voorgevel werd nieuw opgetrokken in rococo, Lodewijk XV-stijl, bovenop het zestiende-eeuwse basement van grote blokken Naamse steen. In het basement werd de voordeur geplaatst met daarvoor een stoep met smeedijzeren hekken waarin het jaartal 1766 was opgenomen. Het pand heeft daarna verschillende eigenaren gekend, waaronder dominee Paul Bosveld en Tweede Kamerlid en burgemeester van Dordrecht G.A. de Raadt. In de negentiende eeuw ondervond het meerdere interieurverbouwingen. Uiteindelijk verloor het pand in 1899 zijn woonfunctie en werd het een kantoor. In 2007 werd het sterk verwaarloosde pand door de Gemeente Dordrecht overgedragen aan Vereniging Hendrick de Keyser waarna een grote restauratie werd uitgevoerd. Het huis heeft een enorme afmeting; 12 meter breed en maar liefst 37 meter diep. Dit komt doordat het in de zestiende eeuw is samengevoegd met het rechter buurpand ''t Schaek'.

Huis Scharlaken
Waagpassage 50

BOUWJAAR: Dertiende eeuw
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Lakenhal

Achter de glazen pui van De Waag is een fraai middeleeuws gewelf te zien dat behoorde tot het voormalige Huis Scharlaken. Het zijn de restanten van de oude beerkelder (een middeleeuwse septic tank), die bij het huis hoorde. De naam Scharlaken stamt af van de originele functie die het huis had; lakenhal. Er werd hier scheerlaken, een fijn geschoren stof, verhandeld. In 1987 vond men resten van dit dertiende-eeuwse huis. Het huis vervulde aanvankelijk de functie van lakenhal. Daarna deed het onder meer dienst als waag. Uit de beerkelder diepte men veel gebruiksvoorwerpen op, die een goed beeld geven van het dagelijks leven van gegoede middeleeuwse burgers.

Huis Stratenus
Prinsenstraat 12

BOUWJAAR: 1771
BOUWSTIJL: Rococo
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Patriciërshuis

Van twee zeventiende-eeuwse panden werd in 1771 door graanhandelaar Cornelis Stratenus één groot en rijk gedecoreerd huis gemaakt. Hij gaf de 61-jarige Aert Schouman de opdracht wandschilderingen te maken in trompe-l'oeil, een schildertechniek die bedrieglijk realistisch aandoet. Tot 1904 werd het huis door diverse Dordtse families bewoond. Daarna kocht het Rijk het en werd het een rechtbank en kantoor. In 1998 kwam het weer in handen van een particulier die er een antiekwinkel opende. Sinds eind 2017 staat het pand te koop.

Toen de Raad van Kinderbescherming het huis in gebruik had zou toenmalig Koningin Beatrix een bezoek brengen. Om het interieur te verfraaien werden de ornamenten in beide kamers met bladgoud verguld, een zeer kostbaar en tijdrovend karwei. De koningin veranderde haar plannen en kwam niet, maar het goud is nog in volle glorie te zien.

Huis Vader Tijd
Vlak 2

BOUWJAAR: 1728 **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Woonhuis & kantoor

Op de hoek van de Hoge Nieuwstraat, naast het pand van de Sociëteit Amicitia, staat het grote patriciërshuis Huis Vader Tijd. Op 23 december 1615 verkocht de stad zeven percelen op Nijenwerck en Dwerskaeij. De Dwerskaeij, ofwel Dwarskade, is het huidige Vlak. Op deze erven werden net zoveel huizen gebouwd. Later werden die vervangen door de grote panden Vlak 1 en Vlak 2. Hoewel de monumentale lijstgevel anders doet vermoeden, is het de vraag of Vlak 2 ooit als één woonhuis in gebruik is geweest. Uit archiefstukken blijkt dat er steeds sprake is geweest van afzonderlijke huizen. Rond 1960 werden beide huizen wel tot één geheel samengevoegd om in 1997 weer tot twee woningen te worden gesplitst. Het pand beschikt over een middenrisaliet van drie assen met daarboven een gebeeldhouwde Chronos, ofwel Vader Tijd, die twee familiewapens toont. Op zijn hoofd draagt hij een zandloper, als teken van vergankelijkheid en de tijdelijkheid van het leven. Op de vleugels links en rechts van de zandloper zijn een vleermuis en een adelaar te zien. De vleermuisvleugel staat voor de nacht en biedt bescherming tegen boze machten, de adelaarsvleugel staat voor de dag. Vader Tijd wordt geflankeerd door twee oeils-de-boeuf met ieder een Lodewijk XIV ornament. Een oeil-de-boeuf ('runderoog') is een klein rond, ovaal of achthoekig raam in de gevel.

31

Huis Van Gijn
Nieuwe Haven 29-30

BOUWJAAR: 1729
BOUWSTIJL: O.a. Lodewijk XIV & XV
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Patriciërshuis

Bankier, en bovenal verzamelaar, Simon van Gijn (1836-1922) liet de stad Dordrecht een monument van formaat na. Hij bepaalde in zijn testament dat na zijn dood het huis voor het publiek moest worden opengesteld. Zijn prachtige huis is nu een museum. In 2001 is het huis, samen met de aangrenzende panden, gerestaureerd en verbouwd. De oorspronkelijke indeling en een groot aantal authentieke interieurs zijn bewaard gebleven, waardoor het nog steeds de oorspronkelijke sfeer ademt. De oude keuken, eetkamer, studeerkamer met bibliotheek, slaapkamer, badkamer en 'rode salon'; Simon van Gijn komt in alle vertrekken tot leven. De tapijtenzaal is de oudste nog bestaande van Nederland, met wandtapijten vol mythologische voorstellingen. Op de eerste verdieping bevindt zich de enige in Nederland bewaard gebleven goudleerkamer met goudleerbehang. Van Gijn verzamelde alles wat met de geschiedenis van zijn stad en land te maken had. Dit resulteerde in meer dan 25.000 prenten en een fraaie verzameling glas, zilver en scheepsmodellen. Op de zolderverdieping is een uitgebreide collectie speelgoed te zien.

32

Koetshuis Weizigt
Van Baerleplantsoen 30

BOUWJAAR: 1886 BOUWSTIJL: Eclecticisme IN OPDRACHT VAN: Familie De Roo
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Koetshuis met een paardenstal, een koetsenstalling, diverse werkruimtes & een dienstwoning

In 1886 gaf landgoedeigenaar De Roo Sr. opdracht om op zijn landgoed Weizigt een koetshuis te bouwen. De Roo kwam uit een zeer vermogende familie welke diverse villa's bewoonde, Villa Weizigt (1795) was het winterverblijf van de familie. Het landgoed lag oorspronkelijk aan de rand van de stad, omringd door weilanden. Achter de villa lag een grote tuin met een tropische plantenkas, orangerie en een bos. Voor de aanleg van de spoorbaan en de Krispijntunnel moest een deel van het landgoed worden afgestaan. In 1946 werd het landgoed gebruikt voor de aanleg van het Weizigtpark, wat in 1948 werd geopend. Het vervallen Koetshuis werd in 1995 gerestaureerd, waarbij alle negentiende-eeuwse elementen hergebruikt werden. Hierdoor zijn de prachtig betegelde vloeren, wanden en rijk versierde plafonds bewaard gebleven.

Als groot paardenliefhebber stak De Roo veel geld in het Koetshuis en in het bijzonder in de paardenstal. De paardenboxen werden rijkelijk voorzien van geel koper en bijzondere tegels. De plafonds werden afgewerkt met op Brussels kant lijkende ornamenten.

Kraanbaan op de Stadswerven
Werf van Gips (voorheen bij Maasstraat 6)

BOUWJAAR: 1933-1934 **BOUWSTIJL:** Functioneel **IN OPDRACHT VAN:** N.V. Bato **OORSPONKELIJKE FUNCTIE:** Kraanbaan

Vanaf 1933 verzorgde deze betonnen kraanbaan het transport van kolen van en naar schepen van de Staatsmijnen Limburg. Ernaast stonden kolenbunkers waar alle kolen opgeslagen konden worden. Bij het overladen kwam veel kolenstof vrij, waar het naastgelegen gemeentelijke zwembad veel overlast van had. Ondanks deze overlast bleef het zwembad geopend tot 1943 voor de 'on- en minvermogenden'. In 1947 namen A. Goedhart en Zonen de kraan over voor het laden en lossen van zand. Alhoewel Boskalis het bedrijf in 1974 overnam, bleven de naam en functie van kraanbaan Goedhart behouden. De kraan bestaat uit twee balken van gewapend beton met een lengte van ongeveer 50 meter, waarop een ijzeren kraanrail gemonteerd is. De brug wordt ondersteund door gewapende betonnen jukken die aan de onderzijde aan elkaar gekoppeld zijn. Sinds 1992 is de kraan buiten gebruik en is de metalen opbouw gesloopt. Daarvoor stond er een elektrisch aangedreven verlaadkraan op. Ook de in hout uitgevoerde werken, waaronder een steiger en meerpalen voor het vastmeren van schepen, zijn verwijderd. De kraanbaan is begin 2018 aangewezen als gemeentelijk monument en wacht op een nieuw leven, met een nieuwe opbouw.

Kruiskerk Baptistengemeente
Vrieseweg 64

BOUWJAAR: 1886 **BOUWSTIJL:** Rationalisme **ARCHITECT:** A. Schmidt **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Kruiskerk

De kerk is gebouwd in 1886 door architect A. Schmidt en is in 1935 grondig verbouwd en vergroot naar het plan van architect G. Gerritse. De kerk is sober opgetrokken in baksteen met enkele natuursteen elementen, vanuit een rechthoekige plattegrond. De voorgevel van de kerk geeft in één vlak vorm aan de ingang van de kerk, de uitdrukking van de kerkzaal en de kosterswoning. Binnen ondersteunen zes opvallende gelamineerde houten spanten het dak van de kerkzaal. In een spitsvormige uitspanning in de achterwand zijn het orgel en de kansel opgenomen. Voor de kansel is in 1977 een doopbassin aangebracht om de doop door onderdompeling te kunnen bedienen.

Het huidige ronde venster boven het rondboogportiek is een vervanging van het oorspronkelijke venster, wat qua stijl perfect bij de andere ramen paste. Tijdens een bombardement in de Tweede Wereldoorlog is dit raam gesneuveld. Na de oorlog werd een nieuw raam gemaakt in een totaal andere stijl, wat nu erg uit de toon valt. De overige glas-in-loodramen van de kerk stammen nog uit 1936.

35

Kuipershaven 40 - Bouman GGZ

Kuipershaven 40

BOUWJAAR: 1903
ARCHITECT: C.J.J. Tenenti jr.
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Pastorie

Dit in 1903 gebouwde pand is de voormalige pastorie van de Bonifatiuskerk (7) in de Wijnstraat. Beide gebouwen kregen in de jaren zeventig van de twintigste eeuw een nieuwe bestemming: de Bonifatiuskerk werd een jongerensociëteit en sinds 1974 huurt verslavingszorginstelling Bouman GGZ het huis aan de Kuipershaven van de Gemeente Dordrecht. In het ruim honderd jaar oude pand zijn veel bijzondere bouwkundige details te zien. Binnen is veel origineel houtwerk met versieringen te zien (onder andere trappen en deuren), een met mozaïek ingelegde vloer in de gangen, gestucte plafonds en originele schouwen. De decoraties zijn typerend voor het begin van de twintigste eeuw. Aan de achterzijde is in de jaren zeventig een vertrek aangebouwd. In de tuin achter het huis is de achtergevel van de Bonifatiuskerk goed te zien.

36

KunstGalerij EUROP'ART

Grotekerksbuurt 8

BOUWJAAR: Omstreeks 1665
BOUWSTIJL: O.a. XIX
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Koopmanshuis, woonhuis

Dit ongeveer 350 jaar oude koopmanshuis heeft een lijstgevel uit de negentiende eeuw. De pui is gewijzigd, evenals de ramen op de eerste verdieping. In de twintigste eeuw hadden verschillende ambachtslieden hier hun werkplaats, waaronder een timmerman, vergulder, zeilmaker en stukadoor. Van 1973 tot 1993 had de bekende restaurateur en houtschrijnwerker Bert Stoop (Zwijndrecht, 1931) er zijn atelier. Tegenwoordig is KunstGalerij EUROP'ART gevestigd in het pand en heeft het een tuin aan de Voorstraatshaven.

In 1976 bezochten de toenmalige Prinses Beatrix, Prins Claus, de achtjarige Prins Willem-Alexander en zijn broers het atelier. Stoop werkte toen aan houtsnijwerk voor het zeilschip van de koninklijke familie: 'De Groene Draeck'.

Landgoed Dordwijk
Dordwijklaan 6

BOUWJAAR: 1630-1635 BOUWSTIJL: Engelse landschapsstijl ARCHITECT: Jan David Zocher jr. OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Buitenplaats

Het historische Landgoed Dordwijk werd rond 1635 als buitenplaats aangelegd voor rijke stedelingen die de stad wilden ontvluchten. Enkel de kasteelboederij, vlak naast de toegang, herinnert nog aan deze beginjaren. Het landgoed werd door landschapsbouwkundige en tuinarchitect Jan David Zocher jr. halverwege de negentiende eeuw omgevormd tot een park in Engelse landschapsstijl. Het resultaat was een mooi landschapspark met slingerende vijvers en paden, bijbehorende beplanting, een hertenwei, bijzondere bruggen, boomgroepen en bomen.

Tevens zijn in die periode onder andere Huize Dordwijk (1855) en de Oranjerie (1861) gebouwd. Beide in eclectische stijl, waarbij Huize Dordwijk ook invloeden van de chaletstijl heeft. Dit geldt ook voor Villa Sorghvliet, welke in 1892 aan het park werd toegevoegd. De tuinmanswoning en enkele schuren maken het geheel compleet en vormen een evenwichtig geheel met de rest van het park. Van de vele buitenplaatsen op het Eiland van Dordrecht is Landgoed Dordwijk als enige zo gaaf bewaard gebleven.

Leprooshuis
Vriesestraat 117-119

BOUWJAAR: 1725
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Gesticht

In 1574 scheidden de Heilige Geestmeesters de lichamelijk zieken van de overigen. Het Leprooshuis was een voortzetting van het Heilig Geest- en Pesthuis van de Grote Kerk (23) en keek uit over de Vriesestraat, waar misdadigers terecht werden gesteld. Het bood onderdak aan 'onmaatschappelijken' zoals weeskinderen, oude lieden, geestesgestoorden, drankzuchtigen, pestlijders en leprozen. In 1759 werd het gesticht gesloten, later werd het een kazerne, een militair hospitaal en gemeentearchief. De lijstgevels zijn in Lodewijk XIV-stijl uitgevoerd, het middenrisaliet bestaat uit zeven vensterassen. Boven de ingang is het wapen van Dordrecht te zien. Momenteel dient het als kantoorruimte.

Meeting House - Voormalige Spaarbank

Johan de Wittstraat 2

BOUWJAAR: 1876 BOUWSTIJL: Eclecticisme ARCHITECT: H.W. Veth (1876) / Anthonie Ek (1912) OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Spaarbank

Omstreeks 1870 werd de Johan de Wittstraat aangelegd. Deze straat was de nieuwe weg van het centrum richting Centraal Station 9 en daarom een uitgelezen plaats voor het vestigen van een nieuwe spaarbank. De Spaarbank was een idee van een predikant die voor de 'vorming, verbetering en beschaving van het volk' stond en met name voor de arbeidende klasse. Het pand aan de Johan de Wittstraat is gebouwd met het idee de status van de spaarbank zichtbaar te maken. De bank werd op 1 mei 1876 in gebruik genomen. In de jaren daarna was er door de groei van de bank een groter gebouw nodig. Verbouwingen stuitten op veel bezwaren waardoor er in 1912 een totaal nieuwe spaarbank in gebruik is genomen op dezelfde plaats. Het pand is gebouwd in de stijl van het eclecticisme en is in 2012 volledig gerenoveerd. Oude details en elementen zijn bewaard gebleven of in ere hersteld. Op veel plaatsen is de oorspronkelijke houten detaillering te zien en het glas in lood is behouden gebleven in de diverse vergaderruimtes.

Molen Kyck over den Dyck

Noordendijk 144

BOUWJAAR: 1713
BOUWSTIJL: Stenen stellingmolen
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Molen voor het malen van mout en tarwe

Deze hoge ronde, stenen stellingmolen uit 1713 was oorspronkelijk een moutmolen voor bierbrouwerijen en kreeg later de functie van het malen van granen. Na de restauratie in 1999 is de functie hersteld. De molen is een opvallende verschijning in het Dordtse stadsbeeld en is als enige overgebleven van de vele molens die Dordrecht ooit kende. De stelling geeft een mooi uitzicht over de omgeving. Tijdens de restauratie is de molen weer rechtop gezet na het aanbrengen van een nieuwe fundering. Hoognodig, want hij was meer dan 1,5 meter achterover de dijk af gezakt. De molen heeft een nieuwe bestemming gekregen en wordt nu verhuurd voor bijeenkomsten en vergaderingen. In het winkeltje op de begane grond zijn 'molenproducten' te koop zoals volkorenmeel en koek.

Op de plaats waar nu de molen Kyck over den Dyck is gebouwd, stond eerst een houten moutmolen uit 1612. Deze is tijdens een storm omgewaaid.

41

Nationaal Landschapskundig Museum

Reeweg Oost 145

BOUWJAAR: 1912-1913
BOUWSTIJL: Expressionisme & art deco
IN OPDRACHT VAN: Dhr. Treure
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Middenstandswoning

Het museum en documentatiecentrum is gevestigd in een vroeg twintigste-eeuws pand en bezit een collectie van foto's, antieke en recente landkaarten, plattegronden en maquettes van Nederlandse landschappen. Bovendien zijn in enkele geomorfologische tuinen diverse landschapsstructuren nagebootst. Enkele vertrekken van het woonhuis hebben in de jaren twintig van de vorige eeuw een art deco interieur gekregen met glas-in-loodramen, eikenhouten lambriseringen, ingebouwde banken, fauteuils en kasten. Het glas in lood van de ingang van het woonhuis is gemaakt door glasschilder W. Bogtman uit Haarlem. Toon Berg is de maker van het glas-in-loodraam in de erker van de kamer op de verdieping, waarin hij symbolisch de vroege ochtend, middag en avond uitbeeldde. In de smalle ramen links en rechts is een zangvogel (dag) en een uil (nacht) te zien. Het opvallend paarse tapijt in art deco stijl in deze kamer is origineel en contrasteert prachtig met de houten kasten en ingebouwde meubelen.

42

Nationaal Onderwijsmuseum - De Holland

Burgemeester de Raadtsingel 97

BOUWJAAR: 1937 BOUWSTIJL: Barokke zakelijkheid ARCHITECT: Sybold van Ravesteyn OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Kantoorgebouw

De Holland is in 1937 gebouwd voor het kantoor van de verzekeringsmaatschappij 'De Holland van 1859'. Nadat de verzekeringsmaatschappij het pand eind jaren zeventig verliet werd het radicaal verbouwd om het geschikt te maken als supermarkt. Nadat deze ook verhuisde stond het gebouw lange tijd leeg. In 2011 werd bekend gemaakt dat het volledig gerestaureerd zou worden ten behoeve van de vestiging van het Nationaal Onderwijsmuseum, wat in juli 2015 is geopend.

Bij de restauratie was er de wens om het exterieur zoveel mogelijk terug te brengen naar de originele staat. Dat betekende het verwijderen van de in 1988 aangebrachte uitbouwen en de liften, waardoor De Holland weer in volle glorie en met omliggende tuin te bewonderen is. Ook de beeldengroep boven de hoofdingang is gerestaureerd. De terugkeer van de verdwenen, maar beeldbepalende schoorsteen gaat het museum ook realiseren.

Nieuwkerk
Nieuwkerksplein

BOUWJAAR: 1580 OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Kerk

De geschiedenis van de Nieuwkerk begint in de twaalfde eeuw. In het jaar 1175 werd de St. Nikolaaskapelle, zoals de Nieuwkerk toen heette, tot parochiekerk gewijd. Rond het jaar 1420 onderging de kerk een forse uitbreiding en werd een zogenaamde hallenkerk. Bij een hevige brand in 1568 werd de kerk vrijwel geheel verwoest. Het overgebleven deel werd in de periode 1580-1592 weer opgebouwd tot een eenvoudige dubbelkorige kerk, de helft kleiner dan voor de brand. Tot 1829 was de Nieuwkerk met het omliggende kerkhof de begraafplaats van tal van Dordtse families, met name voor de middenstand. Ruim 2240 Dordtenaren vonden hier hun laatste rustplaats. Aan de west- en noordzijde bevonden zich de mooiste graven, aan de zuidzijde de gemeentegraven. Er is niet veel meer van overgebleven, slechts enkele originele grafzerken zijn in de vloer van de kerk bewaard gebleven. Sinds 1960 heeft het gebouw geen kerkfunctie meer. In 1986 is de kerk gerestaureerd waarbij het silhouet van de kerk is gehandhaafd. Tegenwoordig is er een keuken- en kookwinkel gevestigd.

Oud-Katholieke Kerk Maria Maior
Voorstraat 120

BOUWJAAR: 1842-1843 BOUWSTIJL: Neoclassicistisch & classicistisch ARCHITECT: G.N. Itz
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Parochiekerk van de oud-katholieke parochie van de Heilige Maria Maior

Dit kerkgebouw staat verscholen tussen de huizen op de Voorstraat; een herinnering aan de schuilkerk die hier ooit stond. Met de reformatie in Dordrecht in 1572 kwam het katholicisme buiten de wet te staan en kwamen katholieken in het geheim bijeen. Later voerde de overheid een soort gedoogbeleid; er mochten wel kerken gebouwd worden, maar dan wel onzichtbaar achter de huizen. Wegens bouwvalligheid werd de schuilkerk in 1842 afgebroken en werd op ongeveer dezelfde plek de huidige kerk gebouwd. Waar nu het toegangshek staat, bevond zich vóór 1842 een woonhuis (de pastorie). Met het vrijkomen van de toegang tot de kerk is het huidige pad ontstaan: de enige voortuin op de Voorstraat. In het pand is een eeuwenoud religieus interieur te bewonderen.

In het timpaan van de voorgevel bevindt zich een hout gesneden afbeelding van het Lam Gods, met op de achtergrond een stralenkrans. In 2011 is de voorgevel na intensief onderzoek geschilderd in de oorspronkelijke kleuren in het kader van het Dordtse kleurenproject. In de Dordtse kleurenwaaier is deze ivoorwitte tint opgenomen als kleurnummer 56 onder de naam ‘Maria Maior’. De bijgebouwen van de kerk zijn in 2014 grondig verbouwd tot een multifunctionele nevenruimte, genaamd ‘De Maiorij’. Hiervoor moest een dierbare oude notenboom worden gekapt. Het hout van deze boom kreeg een bijzondere nieuwe bestemming bij de entree in de vorm van een beeld van de Moeder Gods die een zegenend Christuskind draagt.

Pakhuis Stokholm
Wolwevershaven 30

BOUWJAAR: 1730
IN OPDRACHT VAN: Anthony de Bruijn
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Pakhuis voor graanopslag

Het pand 'Stokholm' ligt met de voorzijde aan de in 1609 gegraven Wolwevershaven en met de achterzijde aan de rivier de Oude Maas. Het dankt zijn naam aan de opdrachtgever van de bouw, aan de in Stockholm geboren koopman Anthony de Bruijn. Het pakhuis heeft een paar eeuwen dienst gedaan als graanopslag en heeft een enorme capaciteit. Omstreeks 1910 waren ook de pakhuizen aan de overkant, aan de Kuipershaven, nog volop in gebruik. Daarna is de Wolwevershaven vooral gebruikt als ligplaats van stoomsleepboten. Nu is het de thuishaven van de stoomsleper Pieter Boele en is het samen met de Binnen Kalkhaven de enige haven die nog het karakter van een echte binnenhaven heeft met aan weerszijden prachtige monumentale panden. Stokholm is gerenoveerd tot kantoorgebouw waar nu verschillende ondernemingen gevestigd zijn.

De Dordtse zakkendragers, mazelaars genaamd, moesten destijds met een zak op de rug langs de trappen omhoog. Zij stonden dan ook bekend om hun kracht en behendigheid.

Pakhuis Van Oldenborgh
Kuipershaven 17/18

BOUWJAAR: 1658 **BOUWSTIJL:** Classicisme **IN OPDRACHT VAN:** Johan Sam Jacobsz **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Wijnpakhuis

Dit vroegere pakhuis is in opdracht van de wijnhandelaar Johan Sam Jacobsz in 1658 gebouwd. Het heeft een zeer statige bakstenen halsgevel. Het betreft een Vingboonsgevel, genoemd naar de ontwerper Philips Vingboons. De nog bestaande originele hijsinstallatie, balkconstructie en een oude spiltrap zijn vermoedelijk honderd jaar ouder dan de voorgevel. Onder de hijsbalk bevindt zich aan weerszijden een mooi houtsnijwerk van een figuur in de vorm van een sater. Een sater is een vrolijk en ondeugend boswezen uit de Griekse mythologie. Bokkenpoten behoren tot de fysieke kenmerken. Het pand is drie vensterassen breed en bestaat uit een souterrain, parterre, twee verdiepingen en een zolderverdieping. Bij de restauratie is zeer ambachtelijk gewerkt, maar ook contrasten zijn niet geschuwd, zoals de RVS spiltrap. Het pand is gesplitst in twee appartementen, nummer 17 en nummer 18. De begane grond en eerste verdieping behoren tot huisnummer 17 en waren vroeger in gebruik als kantoor en proeflokaal. De voormalige pakzolders behoren tot nummer 18 en zijn herbestemd als loftwoning. De onderpui heeft twee getoogde poortjes, wat nog de originele ingangen zijn van het kantoor en de pakzolders.

Monumenten in Dordrecht 57

47

Pandora - Voormalige Dordtse Schouwburg
Wijnstraat 82

BOUWJAAR: 1735 **BOUWSTIJL:** Lodewijk XIV & XV **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Herenhuis

Het pand is in 1735 gebouwd als herenhuis op de plaats van drie tot vier oudere huizen. Het huis was zowel van binnen als van buiten rijkelijk versierd, wat nog te zien is in de stijlkamer in Lodewijk XV-stijl. De stijlkamer is onderdeel van de huidige winkelruimte en wordt deels aan het oog onttrokken door boekenstellingen. De stijlkamer fungeerde als koffiekamer en had een verbinding naar de achtergelegen keuken voor het serveren van drankjes. Deze doorgangsdeur is nog aanwezig. In 1981 heeft Pandora zijn intrek genomen in het pand: een bijzondere winkel vol curiosa, antiquiteiten en tweedehands boeken. De gevel van het pand is inmiddels gerestaureerd en geschilderd in de historische 'Dordtse kleuren'.

Eens fungeerde het gebouw als schouwburg. Van 1823 tot 1867 gaven theatergezelschappen hier voorstellingen voor een select publiek. Ook werden er concerten en voordrachten gehouden. De 'Dordtse Schouwburg' was hiermee de voorloper van onder andere de nu nog bestaande Schouwburg Kunstmin 55.

48

Pelgrimshuys
Grotekerksbuurt 15

BOUWJAAR: Veertiende eeuw
BOUWSTIJL: Lodewijk XVI
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Gasthuis

Dit rijksmonument is vooral interessant door zijn fraaie voorgevel en lange, rijke geschiedenis. De naam Pelgrimshuys verwijst naar de oorsprong van het pand: in de veertiende eeuw stichtten de Sint-Jacobsheren hier het gasthuis (of Pelgrimshuys), om de pelgrims die op weg waren naar Spanje onderdak te bieden. In de loop van de zestiende eeuw nam het aantal pelgrims af en werd het gasthuis, dat na de stadsbrand van 1457 opnieuw opgebouwd was, gebruikt voor steeds andere doeleinden. Het werd een opslagplaats, vergaderlokaal, weeshuis, munitieopslagplaats, woonhuis en bejaardentehuis. De Sint-Jacobsheren, die het gebouw in de zestiende eeuw afstonden voor andere doeleinden, hadden in het pand nog wel een bierkelder, bottelarij en slaapruimte voor pelgrims. Ook de bijbehorende kapel hadden zij toen nog in gebruik. Het Pelgrimshuys was sinds het einde van de negentiende eeuw in gebruik als nonnenwoning. Later vestigden zich er de verpleegstersopleiding van het R.K. Ziekenhuis en het mortuarium. Een klein steentje in de gevel met het jaartal 1893 verwijst naar de bouwdatum van het linkerdeel van het gebouw. Tijdens de renovatie in de jaren negentig van de vorige eeuw zijn restanten van kelders en gewelven gevonden, die daarna met beton zijn afgedekt. Sinds 2005 is in het Pelgrimshuys een balletstudio gevestigd.

Pontonnierskazerne
Buiten Walevest 15

BOUWJAAR: Achttiende & negentiende eeuw **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Hospitaal van de vestingartillerie

Dit huidige kantoorgebouw op de Buiten Walevest 15 was onderdeel van de vroegere Pontonnierskazerne. De pontonniers waren de bruggenbouwers van de landmacht. In 1866 kreeg het korps beschikking over dit vroegere hospitaal van de vestingartillerie. Het korps Pontonniers en Dordrecht zijn ca. 350 jaar met elkaar verbonden tot het korps de kazerne verliet in 1952.

Naast dit gebouw stond de Benthienkazerne, genoemd naar de commandant Benthien die in dienst van Napoleon met zijn korps tot in Rusland verzeild raakte.

Rechtbank
Steegoversloot 36

BOUWJAAR: 1446 **BOUWSTIJL:** Neoclassicistische gevel met ionische zuilen **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Schuttershuis, rechtbank

De oorsprong van dit gebouw gaat terug tot 1446 toen de schutterij van Sint Joris hier hun Doelen bouwde en aan de achterzijde, in het Stek, oefende. De schutters kregen hier onderdak en gelegenheid hun bijeenkomsten te houden en feesten te vieren. In het begin van de negentiende eeuw kocht de stad het pand waarna het een ingrijpende verbouwing onderging en werd voorzien van een neoclassicistische façade. Na de verbouwing kreeg het gebouw een rechterlijke bestemming. In 1909 werd het pand aangekocht door het Rijk. Vanaf 1980 vonden er meerdere uitbreidingen plaats. In 1984 is het kantongerecht erbij gekomen dat in 2002 onderdeel werd van de rechtbank. Ook het Openbaar Ministerie was tot 2004 in dit gebouw ondergebracht. Eind 2012 is de Rechtbank Dordrecht met de Rechtbank Rotterdam samengevoegd. De zittingsplaats Dordrecht van het kantongerecht bleef daarbij behouden.

De rechtszalen en enquêtekamers bevinden zich op de tweede etage. Op de eerste etage van het gebouw is nog een historische zittingszaal te bezichtigen, de Noordzaal. Op de zolder van het gerechtsgebouw staat één van de oudste eenwijzerige uurwerken van Nederland. In het torentje hangt een in 1633 door de Gemeente Dordrecht geschonken luidklok die ook voorkomt op het wapen van Dordrecht.

Regenten- of Lenghenhof
Bagijnhof 76

BOUWJAAR: 1755 **BOUWSTIJL:** O.a. Lodewijk XV vormen & rococo schouw **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Sociale zorg/liefdadigheid

Dit door regenten bestuurde vrouwenhof uit 1755 heeft veertig bewoners. Overdag is er vrij toegang tot het uit vier hofjes bestaande Regentenhof; na 18.00 uur sluiten de poort aan het Bagijnhof en het hek aan de Vriesestraat. De Dordtse reder en koopman Gijsbert de Lengh stelde in 1755 zijn intenties op schrift tot het stichten van een arme vrouwenhof waar vrouwen van vijftig jaar en ouder gratis konden wonen. Hij overleed echter in hetzelfde jaar. De door hem benoemde regenten lieten zijn plannen uitvoeren en in 1756 konden de eerste bewoners hun huisjes betrekken. Het hofje draagt daarom zowel de naam van de stichter als van de regenten. De hoofdingang is aan het Bagijnhof: een met natuursteen beklede poort met rococoversieringen. Hier bevindt zich het 'Voorhof' met zestien oorspronkelijke huisjes rond een vierkante binnentuin.

Tegenover de hoofdingang bevindt zich de Regentenkamer met een bezienswaardig interieur. De combinatie van marmeren lambrisering en goudleerbehang is uniek in Nederland. Vanaf de ingang gezien naar rechts ligt het 'Klophof', een uitbreiding van de vroeg twintigste eeuw. De doorgang links geeft toegang tot het negentiende-eeuwse 'Langehof' en vandaar weer in het 'Achterhof' of 'Vriesestraathof'. De oorspronkelijke acht woningen uit 1755 van het Achterhof zijn in de negentiende eeuw vervangen door nieuwe woningen. Inmiddels zijn veel woningen aangepast aan de moderne tijd, sommige huisjes hebben een andere functie gekregen. Hoewel de bewoonsters tegenwoordig een kleine bijdrage voor het gebruik van de huisjes betalen, zijn veel van eeuwenoude regels nog steeds van toepassing.

Remonstrantse Kerk
Cornelis de Wittstraat 28

BOUWJAAR: 1901
BOUWSTIJL: Hollandse jugendstil, rationalisme & art nouveau interieur
ARCHITECT: H. A. Reus
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Kerk met kosterswoning

De Remonstrantse Kerk is in 1900-1901 gebouwd door architect H. A. Reus. Het orgel is gebouwd door Michaël Maarschalkerweerd en in gebruik genomen in 1909. De bakstenen kerk is gebouwd op 'een menschelijken schaal' en uitgevoerd in een sobere jugendstil die invloeden vertoond van de rationalistische bouwstijl van H.P. Berlage. De kerkzaal heeft een ellipsvormig houten tongewelf. Opmerkelijk is de rondboog boven de voordeur, met de inscriptie van een bij de remonstranten vanouds hooggehouden zinspreuk: 'Eenheid in het nodige, Vrijheid in het onzekere, In alles de Liefde.'

Na de Tweede Wereldoorlog werden de ramen vervangen door glas-in-loodramen met bijbelse afbeeldingen. De kerk is in 1997-1998 aan de buitenzijde grondig gerestaureerd. Daarbij is ook het orgel gerestaureerd en met een aantal registers uitgebreid. Het originele interieur is goed bewaard gebleven: de originele kerkbanken, jugendstil wandlampen en kroonluchters zijn aanwezig. De kerk wordt ook nu nog veelvuldig gebruikt voor diensten, concerten, huwelijksvoltrekkingen en uitvaartdiensten.

Rondeel Engelenborch
Engelenburgerbrug 1

BOUWJAAR: 1429 **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Vestingtoren

Achter de Engelenburgerbrug staat al bijna zes eeuwen het Rondeel Engelenborch. Het was onderdeel van een vestingtoren uit 1429, verbonden met de stadsmuur en diende ter verdediging van de Nieuwe Haven. Aanvankelijk stond het Rondeel met drie zijden vrij in het water. Vanuit deze toren hielden wachters dag en nacht angstvallig vreemdelingen in het oog die de Nieuwe Haven binnen wilde varen. Het gebouw is een verkleinde kopie van de Engelenburcht uit Rome, het grafmonument van keizer Hadrianus. Het Rondeel is uit zware Naamse natuursteen opgetrokken. Toen in 1647 de stadsmuur werd gesloopt en de kade werd bebouwd, verdween het Rondeel voor een deel in de grond en kwam op de kop te liggen van een rij huizen. Het heeft in de loop der eeuwen ingrijpende verbouwingen ondergaan en vele doeleinden gediend. Zo diende het bijvoorbeeld als schipperskroeg en als woonhuis van de havenmeester. In 1983 is het Rondeel gerestaureerd, waarmee het zijn huidige uiterlijk verkreeg.

SBK Dordrecht - Het Magazijn
Voorstraat 180

BOUWJAAR: 1902
BOUWSTIJL: Jugendstil & art nouveau
ARCHITECT: C.J.J. Tenenti jr.
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Zwijsen & Co; magazijn van meubelen, tapijten en ledikanten

Het grote jugendstilpand op de Voorstraat 180 werd in 1902 geopend als meubelwinkel. De architect, Dordtenaar en tevens vakbekwaam timmerman, bouwde twee bestaande panden in de Voorstraat om tot meubelmagazijn. In opdracht van de Gemeente Dordrecht verbouwde architectenbureau Lugten Malschaert het pand ten behoeve van het Centrum Beeldende Kunst, dat hier in 1993 zijn intrek nam. Een aangrenzend pand werd bij de verbouwing betrokken. De buitenzijde is gerenoveerd en ook binnen zijn diverse ingrepen gedaan. Het bevat een kunstuitleenzaal en, aan de achterzijde van het pand, een beeldentuin ontworpen door Adriaan Geuze. Begin juli 2018 opende Het Magazijn in dit pand. Dit is een unieke samenwerking van lokale initiatieven die onder één dak een restaurant, (pop-up) stores, een kunstuitleen en een galerie samenbrengt.

Schouwburg Kunstmin
Sint Jorisweg 76

BOUWJAAR: 1889 **BOUWSTIJL:** Neobarok **ARCHITECT:** Jan Verheul, Sybold van Ravesteyn **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Schouwburg

Schouwburg Kunstmin is een rijksmonument uit 1889 van architect Jan Verheul. De Dordtse schouwburg wordt door artiesten vaak de mooiste schouwburg van Nederland genoemd en dat is niet voor niets. Schouwburg Kunstmin biedt het beste van twee werelden: de sfeer en de ambiance van een stijlvol rijksmonument in combinatie met de technische mogelijkheden en het comfort van nu. Het gebouw is geliefd en bekend vanwege het neobarokke interieur dat architect Sybold van Ravesteyn in de jaren dertig van de vorige eeuw toevoegde. Ronde vormen, weelderige versieringen en ornamenten kenmerken zijn stijl. Van Ravesteyn ontwierp ook het halfronde paviljoen aan de zijkant van het gebouw. Daar bevindt zich momenteel het Theatercafé. Na een restauratie van twee jaar opende de schouwburg eind 2014 opnieuw haar deuren voor het publiek. Het moderne interieurontwerp van Studio Makkink & Bey en de unieke architectuur van Van Ravesteyn bezorgen bezoekers de beleving van een eigentijds en tegelijk authentiek en stijlvol theaterpand.

Schroevendok Straatman
Ter hoogte van Kuipershaven 169-182

BOUWJAAR: 1928 **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Schroevendok

Dit schroevendok uit 1928 is een rijksmonument en gezichtsbepalend voor de Wolwevershaven. Het behoorde toe aan de Machinefabriek L. Straatman Ketelmakerij dat van 1902 tot 1996 aan de Kuipershaven gevestigd was. Het dok werd gebruikt om schepen deels uit het water te lichten zodat vanaf drijvende, houten vlonders de scheepsroeren en schroeven gerepareerd of vervangen konden worden. Het had oorspronkelijk een hefvermogen van 30 ton, in 1952 is de capaciteit met tien ton toegenomen. De takel is een zeldzaam voorbeeld van een vroeg twintigste-eeuwse inrichting voor scheepsreparatie in een binnenhaven. Het gedetailleerde ontwerp en de materiaaltoepassing dragen bij aan de bouwhistorische waarde. Het dok is eigendom van de Stichting Schroevendok en in gebruik door het bedrijf Jooren Scheepsschroeven voor reparatie van (scheeps-)schroeven, waardoor het een levend monument is. Het voormalige fabriekspand maakt nu deel uit van een appartementencomplex.

Op de Kuipershaven is de gevelreclame met de tekst 'Ketelmakerij Machinefabriek' nog te zien.

57

Smalste Huis
Voorstraat 265

BOUWJAAR: 1632
BOUWSTIJL: Hollandse renaissance
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Pakhuis

Met een breedte van 280 centimeter verdient dit pand de eretitel smalste huis van Dordrecht. Het is acht centimeter smaller dan het huis aan de Voorstraat 113, dat daarmee op de tweede plaats komt. Een leuk contrast is het enorme pand rechts. Het smalste huis werd in het begin van de zeventiende eeuw gebouwd door een handelaar in rijnwijn en bevindt zich boven de Donkere Steiger. Na een brand in 1895 is het pand grotendeels verbouwd.

58

Stadhuis
Stadhuisplein 1

BOUWJAAR: 1383-1388
BOUWSTIJL: Neoclassicistische voorgevel
ARCHITECT: G.N. Itz
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Markthal

Het Stadhuis van Dordrecht is tussen 1383 en 1388 gebouwd door Vlaamse kooplieden. Zij gebruikten het gebouw als markthal. Vanaf 1544 zetelde er het bestuur van de stad en vond het zijn huidige bestemming als Stadhuis. De kelders met kruisgewelven stammen uit de zeventiende eeuw. Toen maakte de stadsgevangenis deel uit van het Stadhuis. Op zolder zijn nog de originele houtconstructies van de overkapping te zien evenals de oude gevangeniscellen. Tussen 1835 en 1845 is het gebouw ingrijpend verbouwd. De gevels verloren daarbij hun middeleeuws uiterlijk; stadsarchitect G.N. Itz gaf het pand een neoclassicistische voorgevel met een centrale, verhoogde en licht uitspringende zuilenportiek met fronton. Opmerkelijk is de klokkentoren, deze lijkt erg op de toren van de Nieuwkerk 43 (ook van Itz) en moet de macht van de bestuurders uitstralen. Later zijn twee gietijzeren leeuwen geplaatst aan weerszijden van de monumentale trap.

De Kennedyzaal is tegenwoordig in gebruik als trouwzaal. Hier zijn wandschilderingen van Reinier Kennedy te zien die belangrijke episodes uit de Dordtse geschiedenis verbeelden. Ook in De Jachtkamer (uitgevoerd in Lodewijk XV-stijl) vinden trouwerijen plaats.

Stadsbrouwerij Dordrecht - Moutgebouw De Sleutel
Buddingh' Plein 20

BOUWJAAR: 1665 BOUWSTIJL: Zeventiende-eeuwse utilitaire bouw OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Moutgebouw/lagerkelder Brouwerij de El

In 1968 kwam er een einde aan de oudste brouwerij van Nederland, de Dordtse brouwerij 'De Sleutel'. Vanaf begin zestiende eeuw werd hier bier gebrouwen, op een terrein dat zich uitstrekte van de Groenmarkt (achter het renaissancepand De Sleutel) tot aan de Varkenmarkt (toegangspoortje met sleutels). Een groot deel van de bebouwing in het binnen gebied is gesloopt, maar het gebouw dat oorspronkelijk de mouterij was en later werd gebruikt als lagerkelder bleef behouden. Bij de restauratie is de oude buitengevel met getoogde vensteropeningen hersteld. Op de verdiepingen bevinden zich woningen, beneden de Stadsbrouwerij. Tegenwoordig is er het onderwijsleerbedrijf Stadsbrouwerij Dordrecht gehuisvest. Het ambachtelijk gebrouwen lichtbier waarmee meesterbrouwer Marres – een van de oprichters – de titel van Nederlands Kampioen Bierbrouwer kreeg, wordt nu door de Stadsbrouwerij op de markt gebracht onder de Dordtse naam 'Schapenkopje Amber'.

Statenschool
Hofstraat 5

BOUWJAAR: 1913
BOUWSTIJL: Neorenaissance
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Gemeenteschool

De Statenschool is in 1913 gebouwd naar ontwerp van de Dienst Gemeentewerken. Het was bestemd als Gemeenteschool No. 2 voor openbaar lageronderwijs. Deze nummering hangt samen met het grote aantal scholen dat in die tijd door de gemeente werd gebouwd. In januari 1901 werd namelijk de Algemene Leerplichtwet ingevoerd, waardoor er grote behoefte was aan nieuwe schoolgebouwen. De representatieve voorgevel is gebouwd in Hollandse neorenaissancestijl, met verwijzing naar de zeventiende-eeuwse Dordtse gevels. Het heeft een uitkragende trapgevel, boogtrommels met decoratief metselwerk, driepasbogen en hardstenen koppen. De dubbele bordestrap heeft een balustrade van kunststenen zuiltjes en op de hoeken twee kunststenen leeuwen met een wapenschild.
De school is gebouwd volgens het zogenaamde type gangschool, waarbij de lokalen zich aan de lange voorzijde van de school bevinden met daarachter een gang over de volle breedte. Aan de gangzijde hebben alle lokalen binnenramen en glasdeuren. De lokalen zijn op het zuidoosten gericht voor voldoende zonlicht. Jassen waren verboden in de klas, daarvoor kwamen aparte kapstokken in de gang. In 2011 werd het gebouw weer in de oorspronkelijke kleuren geschilderd. Omdat er in het 100-jarige bestaan van de school weinig ingrijpende verbouwingen hebben plaatsgevonden, is het pand in zeer goede oorspronkelijke staat bewaard gebleven.

61

‘t Zeepaert
Wijnstraat 113

BOUWJAAR: Omstreeks 1495
BOUWSTIJL: Gotisch
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Woonhuis

‘t Zeepaert is een van de best bewaarde gotische woonhuizen in Nederland en een uniek pand, bestaande uit een voor- en achterhuis. Het stamt uit 1495 en is gebouwd op de restanten van een stenen huis uit 1300. De unieke, vrijwel ongeschonden hoge gotische trapgevel van Namens hardsteen is rijk versierd. Rond 1495 is de gevel waarschijnlijk kant-en-klaar verscheept vanuit de omgeving van Luik en hier gemonteerd. De tweede etage met oude pakzolder en kapruimte is nog in oorspronkelijke staat. Hier zijn de hardstenen kruiskozijnen nog te zien, net als een massief houtskelet. Naast de rijke gotische decoraties van de steenhouwer zijn ook de ankers door de smid rijkelijk versierd. Vereniging Hendrick de Keyser is nu eigenaar van het pand en heeft het pand gerestaureerd tot kantoor en woonhuis.

62

Teekengenootschap Pictura - Oostenrijck
Voorstraat 190-192

BOUWJAAR: 1561 **BOUWSTIJL:** Renaissance & rococo **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Woonhuis, o.a. voor de muntmeester & burgemeesters van Dordrecht

Teekengenootschap Pictura werd in 1774 opgericht en is hiermee de oudste (nog bestaande) kunstenaarsvereniging van Nederland. Sinds 1901 is het genootschap gevestigd in het monumentale pand ‘Oostenrijck’, oorspronkelijk gebouwd in 1561. De kunstenaars beschikten (en beschikken) er over ateliers en expositieruimten, wat uniek is in Nederland. In de loop van de tijd is het gebouw uitgebreid met een grote zaal, derde zaal en een grafische werkplaats. Pictura was populair tot in de hoogste kringen. Koning Willem II kocht werk van Picturianen voor zijn kunstverzameling en Koningin Wilhelmina en Koningin Juliana waren beschermvrouwen. In de loop der eeuwen zijn honderden kunstenaars lid geweest van Pictura. Een flink aantal kunstenaars genoten ook buiten Dordrecht grote bekendheid, zoals Abraham van Strij, Johannes Cornelis Schotel, Willy Sluijter en Otto Dicke. De leden van Pictura gunden een enkele keer atelierruimte aan een schrijver. Ook de schrijvers Kees Buddingh’ en Jan Eijkelboom zijn buiten de stadsgrenzen welbekend. Vandaag de dag is Pictura een actieve vereniging met ruim 130 werkende en 100 kunstlievende leden. Als podium voor hedendaagse kunst organiseert Pictura acht tentoonstellingen per jaar.

The Movies
Nieuwstraat 62

BOUWJAAR: Zeventiende eeuw **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Hofkwartier

Cinema The Movies is gevestigd in een zeventiende-eeuws monumentaal pand in het Hofkwartier. In de dertiende eeuw was hier al de bebouwing van een klooster. Een bijzondere reeks bewoners is The Movies voor gegaan, o.a. de Latijnse School (waar de gebroeders De Witt les kregen), de leerlingen van de Hogere Burger School, de Keuringsdienst van Waren en Sinterklaas. Een bioscoop bouwen in een monument was een moeilijke opgave. Het heeft ruim vijf jaar geduurd om van het eerste idee tot de opening te komen. Het voorhuis en de zijgevel zijn volledig in oude glorie hersteld. Binnen zijn oude details, zoals ramen, portalen en de trap bewaard gebleven. Dat geeft het grand café en restaurant Diva's een bijzondere ambiance. Achter het monument is nieuwbouw gerealiseerd voor de vier filmzalen. Het is moderne architectuur, die met grote zorgvuldigheid is ingepast in het historische stadsbeeld van de Kloostertuin, een mooi werkstuk van de Dordtse architect Bertus de Kock.

Tijdens het bouwproces zijn archeologische vondsten gedaan, zoals beschilderde wandtegels, kogelhulzen en ivoren tandenborstels. Deze zijn binnen, in een kleine vitrine, tentoongesteld.

Villa Augustus - Watertoren en Pompgebouw
Oranjelaan 7

BOUWJAAR: Watertoren 1881-1883, Pompgebouw 1942 **BOUWSTIJL:** Watertoren: eclecticisme, Pompgebouw: nieuwe zakelijkheid
ARCHITECT: Watertoren: J.A. van der Kloes, Pompgebouw: waarschijnlijk A.J. Argelo
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Watertoren, Pompgebouw

Op de hoek van de Oranjelaan en de Noordendijk ligt het voormalig drinkwaterleidingterrein met daarop de Watertoren uit 1881-1883 en het uit 1942 daterende pompgebouw. De 33-meter hoge Watertoren is gebouwd in eclectische stijl met invloeden van de neorenaissance. Het vierkante gebouw kreeg vier achthoekige torentjes waartussen zich het waterreservoir bevond. Toen het reservoir in 1938 verhoogd werd om de capaciteit van de toren te vergroten, verdwenen de torentjes. Deze verhoging, een 16-meter hoge metalen pijp, is in 1982 verwijderd. Net als Watertoren Buitenlust in Dubbeldam heeft deze watertoren een geheel nieuwe bestemming gekregen als onderdeel van Villa Augustus. In de Watertoren en het naastgelegen ketelhuis zijn hotelkamers en zalen gerealiseerd. In het teruggeplaatste oorspronkelijke torentje bevindt zich nu tevens een hotelkamer.

Het Pompstation, gebouwd in de nieuw zakelijke stijl, diende voor het oppompen van grondwater, het regelen van druk in de waterleiding en de zuivering van grondwater. Hier bevinden zich tegenwoordig de markt en het restaurant (met terras aan de tuinzijde) van Villa Augustus. Het terrein omvat onder andere moestuinen, kassen, een boomgaard en Italiaanse tuin. Ze zijn geïnspireerd op tuinen uit de renaissance en late middeleeuwen.

Villa Beukenhof

Singel 87 (Samuel van Hoogstraten Singel)

BOUWJAAR: 1895 BOUWSTIJL: Neorenaissance & eclectische elementen ARCHITECT: L.P. Zocher (tuin) IN OPDRACHT VAN: H.C. Weijers- van Driel OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Woonhuis

De tuin van Villa Beukenhof is ontworpen door L.P. Zocher, een telg uit een vermaarde familie van tuinarchitecten. De tuin kenmerkt zich door lange zichtlijnen, hoogteverschillen, grote waterpartijen, glooiend landschap en open ruimten. In de oudere tuin stond toen al de achthoekige tuinkoepel in eclectische stijl behorend bij het vroegere woonhuis. Het latere ontwerp van de tuin is van S. Bevester en dateert uit 1895, toen de huidige villa gebouwd werd. Het interieur van de villa is grotendeels in originele staat. In het midden bevindt zich een brede gang die naar de veranda leidt met rechts de oude salon met schuifdeuren, links een spreekkamer, keuken en tuinkamer. Bewaard zijn onder andere de glas-in-loodramen, marmeren vloeren, stucplafonds met kinderhoofdjes en de schouw met houtsnijwerk. Een aantal van de vroegere kenmerken was nog in de tuin terug te vinden toen deze in 2010 opnieuw werd aangelegd door R.H. de Kruijf. Hij hield rekening met de historische ontwerpen, waardoor dezelfde sfeer gecreëerd werd als in 1895: een perfecte harmonie tussen de tuin, theekoepel en villa.

Villa Rozenhof

Rozenhof 33

BOUWJAAR: 1891-1895 BOUWSTIJL: Barok, Louis XIV ARCHITECT: A.L. van Gendt IN OPDRACHT VAN: Graaf van Rechteren Limburg OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Woonhuis

De imposante villa werd in de periode 1891-1895 gebouwd op een vroegere buitenplaats met dezelfde naam, naar een ontwerp van de bekende Amsterdamse architect A.L. van Gendt. Opdrachtgever was de Graaf van Rechteren Limburg die het huis met zijn familie betrok. Hij woonde er slechts een korte tijd; na vier jaar werd het pand op een veiling gekocht door de Levensverzekering Maatschappij Dordrecht die het liet verbouwen tot kantoorpand. De bijbehorende tuin werd opgeofferd aan nieuwbouw, alleen het rosarium bleef gespaard. Van 1917 tot 1977 was de belastingdienst er gevestigd. Het pand doet nu nog steeds dienst als kantoorgebouw.

67

Voorstraat 125

Voorstraat 125

BOUWJAAR: Omstreeks 1730 **BOUWSTIJL:** Barok, Louis XIV **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Woonhuis

Dit woonhuis is rond 1730 gebouwd en vertoont qua opbouw en stijl veel overeenkomsten met het West-Indisch Huis 69 aan de Wijnstraat 87. Rond 1800 is het pand verbouwd en werd de schouw in de achterkamer op de begane grond geplaatst. Ook zijn er versieringen in de deuromlijsting aangebracht. In deze achterkamer werden in 1740, in opdracht van toenmalig eigenaar Hoogeveen, behangselschilderingen van Aert Schouman aangebracht. Deze schilderingen met het thema 'Il pastor fido' zijn helaas niet meer aanwezig, wel zijn nog restanten van een plafondschildering bewaard. In de hal en vestibule is nog fraai stucwerk met ornamenten uit de Louis XIV-periode aanwezig.

De oorspronkelijke kamers en suite zijn in het begin van de twintigste eeuw ten behoeve van een meubelzaak veranderd in één groot vertrek. De huidige eigenaar heeft bij restauratie van het pand in de jaren negentig de kamer en suite op eigentijdse wijze teruggebracht in zijn originele functie.

68

Vrijmetselaarsloge 'La Flamboyante' - De Munt

Munt 9

BOUWJAAR: 1555
BOUWSTIJL: Enkele vensters met roeden stijl XVIII
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Munt van Holland

De oorspronkelijke bestemming van het gebouw was De Munt van Holland, die er tot 1806 was gevestigd. Hier werden de munten voor het graafschap en gewest Holland geslagen. Na de verhuizing naar Utrecht heeft het gebouw een aantal jaren leeg gestaan, totdat een deel in 1836 door scheepsbouwer Jan Schouten werd aangekocht. In 1837 richtte hij het in tot vrijmetselaarsloge en hiermee is De Munt het oudste nog in gebruik zijnde logegebouw van Nederland. Het pand is te bereiken via het Muntpoortje of de Doelstraat. Boven de ingang aan de Doelstraat bevindt zich een gevelsteen met de symbolen van de Vrijmetselaars. Het interieur van de toen ingewijde tempel is vrijwel ongewijzigd gebleven. De vrijmetselaars realiseren hun idealen en gedachten door het verrichten van ceremoniële handelingen in open loge.

West-Indisch Huis
Kuipershaven 21

BOUWJAAR: 1735 **BOUWSTIJL:** Barok, Louis XIV **IN OPDRACHT VAN:** Suikerfabriek Frederik Wilkens
OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Magazijn & suikerraffinaderij

Het huis aan de Wijnstraat is gebouwd op de plek waar in de zeventiende eeuw drie huizen stonden, waaronder huis De Cull. Gemeente Dordrecht kocht De Cull in 1623 voor het opslaan van koopwaar voor de in 1621 opgerichte West-Indische Compagnie. Het kreeg de naam West-Indisch Huis. In 1686 vestigde zich er een suikerraffinaderij, die in 1698 werd verplaatst naar de achterliggende panden aan de Kuipershaven. In 1951 kwam er na een grondige verbouwing een drukkerij in het pand. De tuin werd verbouwd tot een hal, waarin de drukpersen stonden. Het West-Indisch Huis en het suikerpakhuis De Compagnie (Kuipershaven 21) vormen hierdoor één geheel. Het pand heeft een kroonlijst met voluutvormige consoles, een Mercuriuskop en hoornen van overvloed in het bovenlicht van de deuren. In het Fries bevindt zich een suikerbrood (in blauwe papierwikkel). Bij de restauratie zijn diverse interieurdelen en bouwfragmenten hersteld: de zes dubbele buitendeuren aan de achterzijde, de schouw in de grootste woonkamer, het interieur van de eetkamer en beschilderde plafonds en betimmering in diverse kamers. Geheel intact zijn de zolderverdieping, de port-brisé deuren van de 'kamer en suite', schouw en proviandkasten in de keuken, de vestibule en het trappenhuis. Van 1992 tot eind 2018 is er een galerie met hedendaagse kunst gevestigd.

Wilhelminakerk
Blekersdijk 41

BOUWJAAR: 1898-1899 **BOUWSTIJL:** Eclectische stijl **ARCHITECT:** Tjeerd Kuipers **OORSPRONKELIJKE FUNCTIE:** Koepelkerk

De Wilhelminakerk dankt haar naam aan Koningin Wilhelmina, wier inhuldiging precies gelijk liep met het slaan van de eerste paal op 6 september 1898. Het ontwerp van de kerk is geïnspireerd door de ideeën over liturgie en kerkbouw van theoloog Abraham Kuyper. Door hem kreeg de kerk een ronde vorm waarbij de gelovigen rondom het liturgisch centrum zitten. Het orgelfront dateert uit het begin van de achttiende eeuw en is afkomstig uit de voormalige oud-katholieke schuilkerk in de Wijngaardstraat. Het werd in 1842 geplaatst in de kerk van de afgescheidenen in het Kromhout en verhuisde in 1900 mee naar de Wilhelminakerk. Het orgel werd in 1920 vervangen door een pneumatisch instrument. Het aantal zitplaatsen in de kerk werd in 1922 aanzienlijk uitgebreid met de bouw van een galerij. De gebrandschilderde ramen met de thema's schepping en herschepping zijn in 1949 vervaardigd door de Dordtse glazenier Wim Korteweg. Hij ontwierp ook 'de Zaaier' in het roosvenster boven de ingang (1953). Een ingrijpende modernisering van het interieur vond plaats in 1967-1968, gevolgd door een restauratie en renovatie in 2001. In 2005 werd achter het historische front opnieuw een ander orgel geplaatst: het Bakker & Timmenga-orgel (1906) uit de voormalige Duyststraatkerk in Rotterdam-Delfshaven.

Omdat enkele parochianen een rol speelden in het verzet in de Tweede Wereldoorlog, stond de Wilhelminakerk na deze oorlog bekend als de verzetskerk.

Wilhelminastichting
Kasperspad 63

BOUWJAAR: 1927 BOUWSTIJL: Delftse & Amsterdamse School ARCHITECT: B. van Bilderbeek OORSPRONKELIJKE FUNCTIE: Arme Vrouwenhof

Op initiatief van het Dordtse echtpaar L.C. van Oldenborgh-Vriesendorp is tussen 1927 en 1930 de Wilhelminastichting tot stand gekomen. Het hof met 33 woningen zijn dusdanig gegroepeerd dat de bewoners het grootste deel van de dag van zonlicht kunnen genieten. De vrouwenfiguur aan de buitenzijde van de poort, gemaakt door de Haarlemse beeldhouwer Van den Eijnde, draagt op haar handen de symbolen van huis en haard. Aan de hofzijde is het wapen van de stichting te zien, evenals vrouwenfiguren die de ochtend en de avond voorstellen. De huisjes van de Wilhelminastichting zijn allemaal even groot en zijn met elkaar verbonden door de trap naar de zolder. In de akte van oprichting werd het doel als volgt omschreven: "het verschaffen van vrije woning aan ouden van dagen, behorende tot een protestants kerkgenootschap, van den vrouwelijke kunne, uit den arbeidersstand of kleine middenstand". In de loop van de tijd zijn de statuten gewijzigd: ook mannen en echtparen kunnen tegenwoordig een woning huren sinds de renovatie in de jaren tachtig is dit echter niet meer gratis.